

Κοινοβουλευτισμός Δημοκρατία

VS

Τα μαζικά κόμματα είναι το πιο βασικό συστατικό της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Από τις αρχές του 20ου αιώνα, οπότε εμφανίστηκαν, οδήγησαν σε έναν χωρίς ιστορικό προηγούμενο εκδημοκρατισμό των πολιτικών θεσμών.

Στη φιλελεύθερη δημοκρατία, το μαζικό κόμμα αποτελεί τη γέφυρα μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας. Αν στο φιλελεύθερο πολίτευμα το κράτος αποδίδει το στοιχείο του φιλελευθερισμού, τα μαζικά κόμματα συνιστούν την ουσία της (φιλελεύθερης) δημοκρατίας.

Έκτοτε οι φιλελεύθερες δημοκρατίες παρέμειναν ερμητικά κλειστές σε άλλες μορφές δημοκρατικής συμμετοχής, πέραν των κομμάτων. Έτσι, απέκλεισαν εν πολλοίς από το πολιτικό προσκήνιο τις πανάρχαιες μορφές κοινοτικής αυτοκυβέρνησης ή τις νεώτερες εκφάνσεις της άμεσης δημοκρατίας. Η σύγκλητος υπερίσχυσε πάνω στο πλήθος. Η αντιπροσώπευση θωρακίστηκε από τα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα, όχι όμως χωρίς κόστος. Οι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί έγιναν όλο και περισσότερο μέρος του φιλελεύθερου κράτους, αποσπασμένοι από την κοινωνία και τις πολιτικές της διεργασίες.

Τα μαζικά κόμματα χρειάστηκε να καλύψουν το δυσαναπλήρωτο κενό. Κάθε κίνημα έπρεπε να μετατραπεί σε κόμμα, για να εισέλθει στους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς και να έχει μεγαλύτερη επίδραση στα κέντρα λήψης αποφάσεων της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Η πλαisiώση των κοινωνικών δυναμικών από τους θεσμούς έχει όμως ένα όριο βρασμού. Κάποια στιγμή το καλούπι διαρρηγνύεται από την ζώσα κοινωνία. Η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού τσάκισε τις κρατικιστικές αυταπάτες. Το παγκόσμιο κίνημα για την εναλλακτική παγκοσμιοποίηση έδωσε το τέμπο. Τα σύγχρονα

κοινωνικά κινήματα άλλαξαν τις κοινωνίες. Όσοι ακούσαμε το τραγούδι της θάλασσας, δεν μπορούμε ξανά να κοιμηθούμε.

Ο θεσμός του κόμματος εισπράττει σήμερα το βαρύ τίμημα της κοινωνικής απονομιμοποίησης των θεσμών αντιπροσώπευσης. Το αβυσσαλέο χάσμα μεταξύ διοικούντων και διοικουμένων συντρίβει κάθε απόπειρα για την επαναπόδοση αξίας στους θεσμούς της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Η δύση των μαζικών κομμάτων οδηγεί έτσι στην απονέκρωση των αντιπροσωπευτικών θεσμών μέσα από την αποστέωση της όποιας δημοκρατικής συμμετοχής. Η επιτάχυνση των κοινωνικών αλλαγών μέσα από την σύμπτυξη του χωροχρόνου και την διάχυση της επικοινωνίας και της παραγωγής γνώσης αφήνει πίσω τον δεινόσαυρο του φιλελεύθερου κράτους ως αρχέτυπο δημοκρατίας και τέλος της ιστορίας.

Το τελευταίο διάστημα, τα κύρια κόμματα του εγχώριου πολιτικού συστήματος επιδίδονται σε διαδοχικές εκλογές για διάφορα εσωτερικά ζητήματα. Η απομαζικοποίηση του εγχώριου κομματικού φαινομένου απαιτεί τον μετασχηματισμό των κομμάτων για την πολιτική τους επιβίωση. Έχοντας εξαντλήσει όλους τους άλλους τρόπους, αυτή αποπειράται να έρθει μέσα από τις αλλεπάλληλες κάλπες προς τον λαό.

Μολονότι μια τέτοια επιλογή είναι για τα κομματικά επιτελεία σωστή, οι μετασχηματισμοί έχουν κόστος. Το κόμμα δεν μπορεί να μετατραπεί σε κίνημα, μόνο το αντίθετο μπορεί να συμβεί. Η διαδικασία της ψήφου είναι αναπόσπαστη από την διαδικασία της πολιτικής ανάθεσης. Η αντιπροσώπευση δεν προϋποθέτει, ενδέχεται δε να αποθαρρύνει, την συμμετοχή. Η διαρκής επίδοση σε άνοιγμα ψηφοφοριών στους πολίτες, ενίοτε και ανούσια (βλ. επιστροφή του ήλιου του ΠΑΣΟΚ), επικυρώνει την αποστοίχιση από την μαζικότητα των προηγούμενων δεκαετιών.

Μέσα από αυτόν τον ποιοτικό μετασχηματισμό, τα νέα κόμματα θα είναι πιο ρευστοποιημένα, πιο τεχνοκρατικά, πιο εφήμερα και θα λειτουργούν περισσότερο ως γέφυρα μεταξύ του λαού και ενός ηγέτη στον δρόμο για την εξουσία παρά σαν την παλιά έλευση του λαού στο προσκήνιο της κεντρικής πολιτικής.

Με δυο λόγια, η κινητοποίηση του κόσμου για ψήφο στις αλληπάλληλες εκλογές στα κόμματα είναι μια θετική μύχια ανάγκη για την πολιτική συμμετοχή. Ωστόσο, οι εκλογές αυτές εγκαθιδρύουν δομές που είναι αποτέλεσμα ήττας του λαϊκού παράγοντα, απολύτως ενσωματώσιμες στις σύγχρονες τάσεις αποστέωσης του δημοκρατικού στοιχείου από την φιλελεύθερη δημοκρατία. Το μαζικό κόμμα δεν παύει μόνο να είναι μαζικό, αλλάζει και ως προς τη σχέση βάσης / ηγεσίας, με περαιτέρω καταστρεπτικές επιπτώσεις για τη δημοκρατική συμμετοχή, το κομματικό φαινόμενο και την ίδια τη φιλελεύθερη δημοκρατία. Οι όποιες λίγες δυνάμεις θα κρατηθούν μόνο στις επάλξεις παραδοσιακών σχημάτων κινήματος / κόμματος, που ως στρεβλό κακέκτυπο διατηρεί στις παρυφές του το ΚΚΕ.

Να είμαστε αισιόδοξοι: Η πολιτική ποτέ δεν ταυτιζόταν με τα στενά πλαίσια, στα οποία την ενέτασσαν οι θεσμοί της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Η αποστέωση του δημοκρατικού στοιχείου της φιλελεύθερης δημοκρατίας είναι αποτέλεσμα της διαχρονικής επιλογής να μένει ερμητικά κλειστή στις αναδυόμενες μορφές μη κομματικής δημοκρατικής συμμετοχής. Το τιμωρητικό πλήρωμα του χρόνου έχει έρθει και δεν μπορεί να αποφευχθεί, παρά μόνο να καθυστερεί με διάφορα τεχνάσματα. Η έλευση του λαϊκού παράγοντα στους θεσμούς θα είναι αναπόφευκτη και στο μέλλον, απλώς θα αλλάζουν οι τρόποι.

Τα κόμματα με την υφιστάμενη μορφή τους θα συνεχίζουν να μην είναι το έδαφος που λαμβάνουν χώρα οι κοινωνικές δυναμικές και θα υπάρχουν μόνο στον βαθμό που αντιπροσωπεύουν τέτοιες δυναμικές στους θεσμούς. Όσες εκλογές και αν κάνουν.

Δεν μένει χρόνος για χάσιμο. Κόντρα στον νεοσυντηρητισμό, στο χέρι μας είναι με οργανωμένη πάλη να εκτρέψουμε την κρίση δημοκρατίας σε πραγματικά δημοκρατικές ατραπούς, να γίνουμε ο λαός που δομείται ως οργανωμένο πολιτικό υποκείμενο και εισέρχεται στο προσκήνιο για να συντρίψει τη δημοκρατία των συγκλητικών.

Συνέντευξη με την Κατάληψη της Πρυτανείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

επιμέλεια: Στέφανος Μπατσής

Η κατάργηση του πανεπιστημιακού ασύλου, το νομοσχέδιο της πανεπιστημιακής αστυνομίας σε συνδυασμό με μια δέσμη μέτρων πειθάρχησης και επιτήρησης, αλλά και τα νομοθετήματα που επίκεινται και πιθανολογείται πως θα εδραιώσουν έτι περισσότερο την εντατικοποίηση και υπερεξειδίκευση των σπουδών, έρχονται να αναδιαμορφώσουν το Πανεπιστήμιο ως έναν από τους θεσμικούς τόπους της εκπαίδευσης αλλά και ως έναν δημόσιο χώρο με ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικό βάθος. Οι εξελίξεις αυτές έχουν ενεργοποιήσει αντανakλαστικά εντός κι εκτός πανεπιστημίων, με τις σχετικές συζητήσεις να δίνουν και να παίρνουν, εκδηλώσεις λόγου να διοργανώνονται σε τακτική βάση, μαζικές κινητοποιήσεις να ξετυλίγονται στους δρόμους των μεγαλύτερων πόλεων της επικράτειας και, προσφάτως, πρυτανείες και πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις να καταλαμβάνονται σε Θεσσαλονίκη, Γιάννενα και Ναύπλιο. Παρακάτω ακολουθεί ένας σύντομος διάλογος με μέλη της Συνέλευσης της Κατειλημμένης Πρυτανείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, μιας δράσης με πείσμα και όραμα που τεντώνει τις πολιτικές μας κεραίες και εμπνέει σε μια κατεύθυνση νέων συνθέσεων και προοπτικών.

Βαβυλωνία: Διαβάζουμε με ενδιαφέρον στην ανακοίνωσή σας την αναφορά της Κεραμέως στο «επόμενο νομοσχέδιο για την παιδεία». Χωρίς να γνωρίζουμε το ακριβές περιεχόμενό του, αλλά υποψιαζόμενοι την κατεύθυνσή του και συνδυάζοντάς το με το

παρόν νομοσχέδιο της καταστολής και της πειθάρχησης, παρατηρούμε μια συντονισμένη προσπάθεια της κυβέρνησης να μετασχηματίσει το πεδίο της ανώτατης εκπαίδευσης συνολικά και σε βάθος. Θα θέλαμε να σταθούμε λίγο σε αυτή την –ήδη προεκλογικά αναγγελλθείσα– διαδικασία• στο πώς μεθοδεύεται, στο πώς υλοποιείται, σε ποιες τομές και ασυνεχείς προχωρά• εν τέλει στο τι τοπίο διαμορφώνει για το πανεπιστήμιο, αν το σκεφτούμε όχι ως ένα άθροισμα ντουβαριών αλλά ως κάτι πιο σύνθετο και ιστορικό.

Συνέλευση Κατάληψης Πρυτανείας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων:

Αρχικά, βάσει των τελευταίων εξελίξεων, παρατηρούμε μια προσεκτικά σχεδιασμένη προσπάθεια του κράτους για νομοθετική περιθωριοποίηση των Πανεπιστημίων. Σύμφωνα με τον καινούργιο Νόμο Κεραμέως-Χρυσοχοϊδή, τα Πανεπιστήμια μετουσιώνονται από έναν χώρο πολιτικής ζύμωσης και προώθησης του ελεύθερου διαλόγου, σε «σύγχρονα εργοστάσια» υπερεξειδικευμένου και πειθήνιου εργατικού δυναμικού. Οι άλλοτε δημόσιοι χώροι, που ανήκαν όχι μόνο στους φοιτητές, αλλά και σε όλη την κοινωνία, δέχονται επιθέσεις από το κράτος, με σκοπό τη συρρίκνωση και τη διάλυση τους. Είναι ξεκάθαρο σε όλους και όλες μας ότι η κυβέρνηση θέλει αυτούς τους χώρους αποστειρωμένους από οποιαδήποτε κοινωνική ή πολιτική διαδικασία, έτσι ώστε τα υποκείμενα που τους συνθέτουν να διεκπεραιώνουν αυστηρά και μονόχωντα τις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις.

Εν συνέχεια, οι διαδικασίες που αποστρέφονται είναι αυτές που δημιουργούν ρήγματα κριτικής σκέψης απέναντι στο υπάρχον. Αυτές είναι τα φεστιβάλ, οι πολιτικές διαδικασίες, τα κέντρα αγώνα και οι συζητήσεις, τόσο μεταξύ των φοιτητών όσο και, εν γένει, με την υπόλοιπη κοινωνία, οι οποίες είναι ιστορικά αποδεδειγμένο ότι δημιουργούν τις συνθήκες για γεγονότα όπως ο Μάης του '68, αλλά και το Πολυτεχνείο, το οποίο μοιάζει πιο επίκαιρο από ποτέ. Ως προς αυτή την κατεύθυνση, τα βήματα που ακολουθούν είναι συγκεκριμένα και μεθοδευμένα. Σε πρώτη φάση, η κυβέρνηση προσπαθεί να απονομιμοποιήσει κοινωνικά τα Πανεπιστήμια, προβάλλοντας ως κυρίαρχο αφήγημα αυτό της

ανομίας και δημιουργώντας, παράλληλα, μια επίπλαστη κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, η οποία χρήζει άμεσης κρατικής παρέμβασης. Στη συνέχεια, σειρά έχει η νομοθετική επικύρωση της διευθέτησης του εν λόγω ζητήματος, η οποία γίνεται σταδιακά με την κατάργηση του ασύλου και οδηγείται σε κορύφωση με τη ψήφιση του Νόμου Κεραμέως-Χρυσοχοΐδη, συνθήκη η οποία όμως δεν τελειώνει εδώ, καθώς ήδη ετοιμάζεται το επόμενο Νομοσχέδιο με σκοπό την περεταίρω ιδιωτικοποίηση των Πανεπιστημίων. Προοικονομία της επιβολής του κράτους ήταν τα γεγονότα στην ΑΣΣΟΕ τον περασμένο Νοέμβριο, τα οποία αποτέλεσαν την πρώτη πράξη ενός βίαιου θεάτρου του παραλόγου και είχαν ως φυσικό επακόλουθο την εκκένωση της Πρυτανείας του ΑΠΘ. Έκτοτε, η απειλή της «δροσερής πνοής της δημοκρατίας» αποτελεί βίωμα όλων των φοιτητών που καταλαμβάνουν πανεπιστημιακούς χώρους. Αυτό το βίωμα είχαμε την τύχη να είναι και δικό μας, καθώς την πρώτη μέρα, ή μάλλον το πρώτο βράδυ της κατάληψης στην Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, απειληθήκαμε με εκκένωση, η οποία απετράπη από τις πρυτανικές αρχές.

Β.: Από το 2010 διαπιστώνουμε πως η «νομοθέτηση της κρίσης» αποτρέπεται εξαιρετικά δύσκολα, αλλά αφήνει ανοιχτά παράθυρα για ευχάριστες εκπλήξεις κατά την προσπάθεια εφαρμογής των όποιων νομοθετημάτων. Το νομοσχέδιο ψηφίστηκε όπως ψηφίστηκε – εν μέσω πανδημικής κρίσης, γενικών απαγορεύσεων και στοχοποίησης των κινητοποιήσεων ως γεγονότων υπερμετάδοσης του ιού. Ας μην ενδώσουμε στο κλισέ της «κατάργησης στην πράξη», αλλά, όντως, τι κάνουμε τώρα; Ποια θα πρέπει να είναι η πορεία των πραγμάτων για όσους επιθυμούν την ανατροπή των συσχετισμών εντός κι εκτός πανεπιστημίου από μία αυτόνομη σκοπιά;

Σ.Κ.Π.Π.Ι.: Οι πρακτικές της κυβέρνησης δεν μας είναι ούτε άγνωστες, ούτε μας εκπλήσσουν, αφού το δήλωσαν ρητά και με απροκάλυπτη χυδαιότητα ότι η συνθήκη του κορωνοϊού αποτελεί για αυτούς μια μεγάλη ευκαιρία, τώρα που η κοινωνία είναι μουδιασμένη, να υλοποιήσουν, σε όλους τους τομείς, τις ιδεοληψίες τους. Αυτό δεν είναι μια κάποια δική μας κινδυνολογία, αλλά η πραγματικότητα που βιώνουμε εδώ και έναν

χρόνο, όπως επικυρώθηκε και από τις δηλώσεις Κυρανάκη, σε γνωστό τηλεοπτικό σταθμό.

Εμείς, αυτό που επιδιώκουμε, μέσω οριζόντιων διαδικασιών, είναι η επανανομιμοποίηση των Πανεπιστημίων και η αποκατάσταση τους ως χώρων κοινωνικής και πολιτικής συνδιαμόρφωσης. Απέναντι στη δυστοπία που ζούμε, οι καταλήψεις μας γίνονται κέντρα αγώνα, οι οποίες οργανωμένα από τα κάτω και αμεσοδημοκρατικά, πειραματίζονται για έναν άλλον κόσμο με μια άλλη προοπτική. Όταν λέμε 10, 100 δεν είναι αρκετές, δεν μένουμε σε μια συνθηματολογική διατύπωση, αλλά για μας αποτελεί μονόδρομο, έτσι ώστε να αλλάξουν οι κοινωνικοί συσχετισμοί, καθώς τον τελευταίο λόγο θα τον έχει πάντα η κοινωνία.

Β.: Ίσως ένα θέμα για το οποίο έχει χυθεί παραπάνω ψηφιακή μελάνι απ' όση μας χρειαζόταν είναι η σχέση των ενσώματων πολιτικών δράσεων μεγάλης κλίμακας με τη διάδοση του κορωνοϊού αλλά και η ενδεδειγμένη στάση κινημάτων, κινήσεων πολιτών και οργανωμένων χώρων στο σημερινό πλαίσιο, καθώς εκφράζεται κι από τη δική μας σκοπιά η σεβαστή άποψη που θέλει μια αναστολή των πολιτικών εκείνων γεγονότων που μπορούν να ενεργοποιήσουν έναν κίνδυνο υπερμετάδοσης του ιού. Φανταζόμαστε σας απασχόλησε το αν και πώς πρέπει δρούμε ενσώματα αυτή την εποχή και έχετε να σχολιάσετε σχετικά.

Σ.Κ.Π.Π.Ι.: Αρχικά να πούμε τα αυτονόητα, που δυστυχώς πρέπει να λέγονται. Ο κορωνοϊός υπάρχει. Εκατομμύρια άνθρωποι ανά τον κόσμο έχουν χάσει τη ζωή τους, ενώ, παράλληλα, η ανεύθυνη κρατική διαχείριση καθιστά δυσμενέστερη την ήδη δυσμενή κατάσταση. Το αφήγημα της πρώτης καραντίνας, διάφορων κινημάτων, το οποίο έλεγε ότι «θα λογαριαστούμε μετά», ενέχει τον κίνδυνο να βρεθούμε αντιμέτωποι και αντιμέτωπες με καμένη γη. Λόγω της αυξημένης επιθετικότητας του κράτους, μέσω των πολλαπλών Νομοσχεδίων που περνά, αλλά και του μεγάλου χρονικού ορίζοντα της συνθήκης του κορωνοϊού, έχοντας ήδη κλείσει ένα χρόνο, με την έξοδο του τούνελ να φαίνεται ακόμα μακρινή, εμείς αναγνωρίζουμε την επιτακτικότητα της κοινωνικής

αντίδρασης. Γι' αυτό επιλέγουμε την ενσώματη πολιτική, προσπαθώντας να τηρούμε, στο βαθμό που είναι εφικτό, τα υγειονομικά μέτρα. Εξάλλου το μόνο που έχουμε είναι ο ένας την άλλη, και εφόσον αυτοί αρνούνται να μας προστατεύσουν, εμείς θα προστατευτούμε μόνοι και μόνες μας.

Β.: Ως Βαβυλωνία, κι ως άνθρωποι με περίεργα γούστα, έχουμε βρεθεί σε πολλές και διαφορετικές καταλήψεις, σε πολλές και διαφορετικές περιόδους της τελευταίας εικοσαετίας. Πάντοτε έχει ενδιαφέρον να συμμετέχει κανείς σε τέτοια εγχειρήματα, αλλά και να παρατηρεί το πώς οργανώνονται, πώς οργανώνουν τις σχέσεις τους εξωτερικά και εσωτερικά, πώς αναπτύσσουν μια παλέτα δράσεων. Ωστόσο η κατάληψη που πατά στο αμήχανο έδαφος που σχηματίζουν ο αυταρχικός νεοφιλελευθερισμός της κυβέρνησης μαζί με την πανδημική κρίση μας είναι κάτι άγνωστο. Θα θέλαμε να ακούσουμε πώς απαντάτε στα παραπάνω και πώς ντριμπλάρετε ανάμεσα στις συμπληγάδες της εποχής.

Σ.Κ.Π.Π.Ι.: Αρχικά, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε την επιτακτικότητα αλλά και την σημασία των καταλήψεων την σήμερα ημέρα, τώρα που το νεοφιλελεύθερο κράτος και οι εκπρόσωποι του επιχειρούν να καταστείλουν οποιαδήποτε κοινωνική και συλλογική διαδικασία και δη αυτές που έχουν ως ορμητήριο τους τα Πανεπιστήμια. Στον αντίποδα, ωστόσο, αυτής της καλά μελετημένης προσπάθειας βρίσκεται το φοιτητικό κίνημα, το οποίο παρά τον λήθαργο στον οποίο είχε πέσει τα προηγούμενα χρόνια φαίνεται τώρα να ξυπνά και να αντιδρά, υπηρετώντας τον ιστορικά γνωστό ρόλο του. Μέρος αυτής της αντίδρασης είμαστε και εμείς. Δεν θα πούμε ψέματα, η πανδημία του covid-19 αποτελεί για εμάς μια πρωτόγνωρη συνθήκη, την οποία καλούμαστε να διαχειριστούμε με ιδιαίτερη προσοχή και εγρήγορση. Και για να το κάνουμε πιο κατανοητό αυτό, η διαχείριση μας κινείται γύρω από δύο άξονες. Ο πρώτος είναι ο υγειονομικός, καθώς αναγνωρίζουμε τον κίνδυνο και προσπαθούμε στο μέτρο του εφικτού να τηρούμε τα μέτρα και τις αποστάσεις, γεγονός που πολλές φορές δυσχεραίνει τις δράσεις μας.

Ο δεύτερος άξονας, και ίσως ο πιο επιτακτικός για εμάς, είναι

η κρατική διαχείριση της πανδημίας. Είναι γνωστό ότι η νεοφιλελεύθερη κυβέρνηση δεν «συμπαθεί» τις καταλήψεις και εν γένει οποιαδήποτε προσπάθεια ανατροπής του status quo που επιβάλλει. Εξαίρεση, δυστυχώς, δεν αποτελούμε ούτε εμείς. Έτσι, το όλο αφήγημα περί ατομικής ευθύνης, το οποίο με απόλυτη επιτυχία χειρίζεται η σημερινή κυβέρνηση, αποτελεί ένα ακόμα όπλο της, και δυστυχώς πολλές φορές κυριολεκτικά, εναντίον μας. Ουκ ολίγες είναι οι φορές που έχουμε κατηγορηθεί ως ανεύθυνοι μεταδότες του ιού, σε μια προσπάθεια περισπασμού της κοινής γνώμης από τις δικές τους αστοχίες και την παντελή αποτυχία τους να βρουν ουσιαστικές λύσεις στις επιτακτικές υγειονομικές ανάγκες της εποχής. Παράλληλα χρησιμοποιούν ως άλλοθι το εν λόγω επιχείρημα για να δικαιολογήσουν την υπέρμετρη καταστολή και αστυνομική βία, η οποία αποτελεί πανάκεια για αυτούς, όπως έχουμε δει στα γεγονότα της Νέας Σμύρνης, της Πανόρμου, αλλά και στην εκκένωση της κατάληψης της Πρυτανείας του ΑΠΘ. Εμείς, ωστόσο, σε όλα αυτά θα συνεχίσουμε να απαντάμε έτσι όπως έχουμε μάθει, μέσω των συλλογικών και αμεσοδημοκρατικών διαδικασιών μας, οραματιζόμενοι και οραματιζόμενες ένα καλύτερο αύριο.

Β.: Από μία άποψη τα Γιάννενα είναι μια πόλη των φοιτητών, μια και αποτελούν σημαντικό ποσοστό των μόνιμων κατοίκων, κινούν την οικονομία, μοχλεύουν σκουριασμένες καταστάσεις. Από μία άλλη όμως, δεν είναι καθόλου, καθώς θρυλείται πως υπάρχει (θεσμική αλλά και ουσιαστική) απόσταση μεταξύ πόλης και Πανεπιστημίου, η οποία δεν γεφυρώθηκε ποτέ. Πώς μπορεί «να έρθει» το Πανεπιστήμιο στην πόλη και πώς μπορούν να έρθουν οι αγώνες του Πανεπιστημίου στην πόλη, εντασσόμενοι οργανικά και προσδοκώντας να κερδίσουν έδαφος, υποστήριξη αλλά και διάδραση με την τοπική κοινωνία;

Σ.Κ.Π.Π.Ι.: Είναι γεγονός ότι το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων βρίσκεται εκτός του αστικού ιστού της πόλης. Ωστόσο, για εμάς, το Πανεπιστήμιο δεν το αποτελούν οι εγκαταστάσεις του, αλλά οι φοιτητές και οι φοιτήτριες. Αυτή είναι, λοιπόν, η μεγαλύτερη πρόκληση που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε: να καταφέρουμε να

μεταφέρουμε τον «παλμό» των φοιτητών στην υπόλοιπη κοινωνία, προσπαθώντας, παράλληλα, να διατηρήσουμε αυτό που επιδιώκουν να μας στερήσουν εδώ και ένα χρόνο, τη θέση μας στα Πανεπιστήμια. Έτσι, μέσα από μία σειρά από δράσεις, όπως μικροφωνικές παρεμβάσεις, μοίρασμα κειμένων και πορείες στο κέντρο της πόλης, προπαγανδίζουμε τα αιτήματά μας και καλούμε την υπόλοιπη κοινωνία να συμμετάσχει σε έναν αγώνα που αφορά όλους και όλες μας.

Β.: Εκτός από τον αυταρχισμό, την καταστολή, την ωμή βία του γκλομπ και της πανεπιστημιακής αστυνομίας, υπάρχουν ακόμη η αξιολόγηση, η ποσοτικοποίηση, η σύνδεση με την αγορά, η εξειδίκευση, ο ανταγωνισμός: νόρμες και μοτίβα που ενυπάρχουν και εντείνονται ή αρχίζουν και ξεδιπλώνονται. Αυτά πώς τα αντιπαλεύουμε; Είναι νοητό κάτι τέτοιο στο παρόν Πανεπιστήμιο εντός του παρόντος πλαισίου (κράτος, καπιταλισμός και τοιαύτα) και σε ποιο βαθμό;

Σ.Κ.Π.Π.Ι.: Εδώ, θέλουμε πάλι να απαντήσουμε κινούμενοι και κινούμενες σε δύο άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά το Πανεπιστήμιο, όπως το οραματιζόμαστε εμείς, ως έναν δημόσιο χώρο που ανήκει και στον οποίο συμμετέχει ολόκληρη η κοινωνία, με διαλέξεις στις οποίες έχει πρόσβαση ο καθένας και η καθεμία, συζητήσεις, δράσεις και εν γένει ως ένα χώρο πολιτικής και κοινωνικής ζύμωσης. Στην «αντίπερα όχθη» βρίσκεται το Πανεπιστήμιο όπως το οραματίζονται οι λίγοι και γνωστοί «άριστοι», το οποίο αποτελεί έναν χώρο αποκομμένο από την υπόλοιπη κοινωνία, ενώ μέσω της εμπορευματοποίησης του προάγει, αποκλειστικά και μόνο, τη θεσμοποιημένη παραγωγικότητα, με σκοπό την ικανοποίηση του κεφαλαίου. Ωστόσο αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο, καθώς και πριν την επέλαση του κορωνοϊού, ο οποίος στάθηκε μεγάλη ευκαιρία για την ψήφιση του πολύκροτου Νομοσχεδίου Κεραμέως-Χρυσοχοϊδή, η δομή της εκπαίδευσης, σε όλο το μήκος της, θύμιζε περισσότερο ένα «εργοστάσιο παραγωγής» υπερεξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, παρά μια παιδαγωγική και διαλογική διαδικασία.

Η συνθήκη του κορωνοϊού, λοιπόν, άνοιξε το δρόμο για περεταίρω

εντατικοποίηση, καθώς μέσω της τηλεκπαίδευσης ο μόνος ρόλος που εξυπηρετείται είναι αυτός της διεκπερωτικής παράδοσης μαθημάτων, μέσα στην οποία οποιαδήποτε κοινωνική διαδικασία εκλείπει. Έτσι, μέσα σε αυτό το κλίμα κοινωνικής απομόνωσης, ο Νόμος Κεραμέως-Χρυσοχοΐδη έρχεται να επισφραγίσει όλα τα παραπάνω, κατοχυρώνοντας τα Πανεπιστήμια ως χώρους μονάχα επαγγελματικής κατάρτισης και εξειδίκευσης. Κερασάκι στην τούρτα αποτελεί η περεταίρω ιδιωτικοποίηση τους, καθώς και μία σειρά πειθαρχικών άρθρων, στα οποία οι μόνοι που «χωράνε» είναι οι άριστοι, ενώ οι υπόλοιποι φοιτητές αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες. Απέναντι, λοιπόν, στην ιδεοληπτική αντίληψη τους για τα Πανεπιστήμια, εμείς προτάσσουμε τα αιτήματά μας μέσα από τις καταλήψεις και τους αγώνες μας, έτσι ώστε να τα αποκαταστήσουμε ως δημόσιους χώρους, κοινωνικούς και ελεύθερους.

Μετά τον Νεοφιλελευθερισμό: η Κατάσταση στην οποία Βρισκόμαστε

του Δημήτρη Γάκη

Η ευρεία εξάπλωση του Covid-19 και τα επακόλουθα μέτρα καραντίνας παγκοσμίως τον Μάρτιο του 2020 έχουν δημιουργήσει μια πρωτόγνωρη κατάσταση για τον νεοφιλελευθερισμό –για τη μορφή δηλαδή που έχει πάρει ο καπιταλισμός από τη δεκαετία του 1970– όπως αυτός έχει δομικά σχηματιστεί από τη συνεχή και απεριόριστη τοπική και παγκόσμια κινητικότητα (μετακίνηση, μεταφορά, ταξίδι, κ.λπ.) και τη ζωή και εργασία στη μητρόπολη (ο ηγεμονικός τύπος παραγωγής αξίας στον ύστερο καπιταλισμό). Πώς μπορεί αυτή η νέα συνθήκη να επηρεάσει το

νεοφιλελευθερισμό συγκεκριμένα, τον καπιταλισμό γενικότερα, και τον κοινωνικοπολιτικό ανταγωνισμό; Ιδού μερικές σκόρπιες σκέψεις:

1. Καπιταλισμός είναι, μεταξύ πολλών άλλων, ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής. Ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής είναι η παραγωγή εμπορευμάτων (ως ανταλλακτικές αξίες). Η παραγωγή εμπορευμάτων δεν εμπεριέχει μόνο την παραγωγή υλικών αγαθών, αλλά και υπηρεσιών, κοινωνικών σχέσεων, υποκειμενικοτήτων, και μορφών ζωής. Αυτός ο τελευταίος τρόπος παραγωγής είναι η βιοπολιτική παραγωγή.
2. Από τη δεκαετία του 1970, οι ύστερες καπιταλιστικές μορφές ζωής έχουν μορφοποιηθεί ως νεοφιλελεύθερες μορφές ζωής. Ο νεοφιλελευθερισμός δεν είναι μόνο ένα σύνολο οικονομικών πολιτικών και πρακτικών, αλλά και, ως τρόπος βιοπολιτικής παραγωγής, ένα σύνολο ανθρώπινων διαγωγών. Ανάμεσα στα διάφορα χαρακτηριστικά του νεοφιλελευθερισμού (παγκοσμιοποίηση ως παγκόσμιο ελεύθερο εμπόριο βασιζόμενο στον ανταγωνισμό, χρηματιστικοποίηση, ιδιωτικοποιήσεις, εντατικοποιημένη σχέση χρέους-κατανάλωσης, ηγεμονία της άυλης (διανοητικής και συναισθηματικής) παραγωγής, παντοδυναμία του θεάματος, κλπ.) η αυξημένη κινητικότητα του κεφαλαίου –και σε αυτό συμπεριλαμβάνεται και η αυξημένη κινητικότητα των ανθρώπων (ως «ανθρώπινο κεφάλαιο») με τη μορφή της μετακίνησης και του ταξιδιού είτε για εργασία είτε για αναψυχή – συνιστά έναν από τους θεμελιώδεις πυλώνες του.
3. Εάν ο Αύγουστος του 1971, με το τέλος της συμφωνίας του Brenton Woods και την εγκατάλειψη του κανόνα του χρυσού, μπορεί να θεωρηθεί ως η ημερομηνία γέννησης του (παγκόσμιου) νεοφιλελευθερισμού στην πράξη –ως θεωρητικό εγχείρημα ο νεοφιλελευθερισμός είχε γεννηθεί μερικές

δεκαετίες πριν– τότε ο Μάρτιος του 2020 μπορεί να αποτελέσει την ημερομηνία θανάτου του.

4. Τη στιγμή αυτή ο θάνατος του νεοφιλελευθερισμού είναι μια δυνητικότητα, όχι μια πραγματικότητα. Η κρίση του Covid-19 και τα επακόλουθα μέτρα καραντίνας τα οποία έχουν παγώσει ένα πολύ μεγάλο μέρος των μετακινήσεων, μεταφορών, ταξιδιών και της φυσικής/σωματικής κοινωνικής ζωής παγκοσμίως μπορούν να ιδωθούν ως ένα βαρύ εγκεφαλικό που έχει πλήξει τον νεοφιλελευθερισμό, ρίχνοντάς τον σε κώμα – ειδικά αν αναλογιστούμε το βαρύ πλήγμα στην, ακόμη ζωτικής σημασίας για τον ύστερο καπιταλισμό, αδιάκοπη παγκόσμια μεταφορά και ανταλλαγή εμπορευμάτων και μετακίνηση ανθρώπων.
5. Ο κωματώδης νεοφιλελευθερισμός μπορεί όντως να πεθάνει στον απόηχο της κρίσης του Covid-19. Μπορεί όμως κάλλιστα και να επιβιώσει, αλλά είναι αρκετά σαφές ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός θα αποκτήσει μια διαφορετική μορφή από αυτήν που είχε τα τελευταία 50 χρόνια. Το σχήμα του «παραδοσιακού» νεοφιλελευθερισμού ως η ηγεμονική μορφή του σύγχρονου καπιταλισμού δεν έχει απλά ανασταλεί για όσο διαρκέσει η κρίση του Covid-19 – αρκεί να παρατηρήσει κανείς όλους αυτούς τους νεοφιλελεύθερους να υποκύπτουν φαινομενικά στη διακριτική γοητεία του (περιορισμένου) Κεϋνσιανισμού αντιμετωπίζοντας την ανικανότητα του νεοφιλελεύθερου κράτους να παράσχει «ασφάλεια» στους πολίτες του, πόσο μάλλον στους μη-πολίτες του. Το σχήμα αυτό έχει στην πραγματικότητα αμετάκλητα τροποποιηθεί, αν όχι ολοκληρωτικά ακυρωθεί, εξαιτίας των ριζικών βιοπολιτικών μεταμορφώσεων στα συστήματα παραγωγής υποκειμενικότητων. Ας αναλογιστούμε απλά τη σημασία και το βάθος των ανθρωπολογικών επιπτώσεων της παρατεταμένης και εκτεταμένης κοινωνικής αποστασιοποίησης, ως μια μορφή μαλακής δύναμης, και της απαγόρευσης κυκλοφορίας, ως μια μορφή σκληρής δύναμης.

Από αυτή την οπτική, οι «παραδοσιακές» νεοφιλελεύθερες μορφές ζωής (1970-2020) μπορούν να θεωρηθούν νεκρές.

6. Αλλά, βέβαια, ο θάνατος των «παραδοσιακών» νεοφιλελεύθερων, ύστερων καπιταλιστικών μορφών ζωής δεν υποδηλώνει το θάνατο του νεοφιλελευθερισμού ή, ακόμη λιγότερο, των καπιταλιστικών μορφών ζωής καθ αυτών.
7. Δεν πρέπει να παραλείψουμε να παρατηρήσουμε πως συγκεκριμένες μορφές και κλάδοι της νεοφιλελεύθερης καπιταλιστικής παραγωγής αξίας κερδοφορούν ακόμη –ορισμένες και περισσότερο!– εν μέσω της κρίσης του Covid-19: Amazon, Netflix, και Instacart είναι κάποια ενδεικτικά παραδείγματα. Την ίδια στιγμή, άλλες εμβληματικές μορφές επιχειρηματικότητας, χαρακτηριστικές της gig economy και των νεοφιλελεύθερων μορφών ζωής, όπως το Airbnb και το Uber, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, το λιγότερο – το ίδιο ισχύει βέβαια και για τους περισσότερο «κλασσικούς» τομείς της ύστερης καπιταλιστικής οικονομίας, όπως μεταφορές και τουρισμός, ψυχαγωγία, φυσικό λιανικό εμπόριο, κλπ.
8. Είναι η κρίση του Covid-19 το τελευταίο καρφί στο φέρετρο μεγάλου μέρους του «μη-απαραίτητου» βιομηχανικού/υλικού εμπορευματικού καπιταλισμού –από το εργοστάσιο στο (φυσικό) μαγαζί– το οποίο σηματοδοτεί την περαιτέρω εντατικοποίηση της ηγεμονίας της βιοπολιτικής/άυλης παραγωγής; Ή μήπως η κρίση του Covid-19 τέμνει διαγώνια τόσο τις υλικές όσο και τις άυλες μορφές παραγωγής αξίας, θέτοντας ένα νέο παράδειγμα που έρχεται να αντικαταστήσει την ηγεμονία της άυλης παραγωγής; Είναι ακόμη μάλλον πολύ νωρίς για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα.
9. Μπορεί βέβαια να ισχύουν και τα δύο. Δηλαδή, ίσως η περαιτέρω εντατικοποίηση της βιοπολιτικής παραγωγής να

ολοκληρώνει τη μετάβαση από την τυπική στην πραγματική υπαγωγή της ζωής στο κεφάλαιο, μεταμορφώνοντας τον χαρακτήρα και την αλληλοσχέτιση της υλικής και της άυλης παραγωγής (ζωή και εργασία ως ένα), σηματοδοτώντας έτσι την ανάδειξη ενός νέου οικονομικού και πολιτικού παραδείγματος και νέων (μετα-)νεοφιλελεύθερων ή (μετα-)καπιταλιστικών μορφών ζωής.

10. Αν η νεοφιλελεύθερη φάση της καπιταλιστικής παραγωγής μπορεί να γίνει κατανοητή ως χαρακτηριζόμενη από την (ποιοτική και τασιακή) ηγεμονία της άυλης/βιοπολιτικής παραγωγής (τυπική υπαγωγή της ζωής στο κεφάλαιο), τότε η μετα-νεοφιλελεύθερη φάση της μπορεί να ιδωθεί ως η πραγματική υπαγωγή της ζωής στο κεφάλαιο. Υπό αυτό το σχήμα, η ανθρώπινη ζωή γίνεται αντιληπτή ως τίποτα περισσότερο, ή λιγότερο, από γυμνή (βιολογική) ζωή συν ανθρώπινη δραστηριότητα που παράγει-καταναλώνει αξία. Συνεπώς, η παραγωγή-κατανάλωση αξίας μπορεί να αναδειχθεί εντός των μετα-νεοφιλελεύθερων μορφών ζωής όχι απλά ως βασική, αλλά ως πανταχού παρούσα κοινωνική σχέση.
11. Μολαταύτα, τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι τα πάντα (θα) είναι σχεδιασμένα, ελεγχόμενα, και εκτελεσμένα από τη συντεταγμένη εξουσία (ως κράτος ή/και κεφάλαιο) – και αυτό συμπεριλαμβάνει, βεβαίως, και τις ίδιες τις κρίσεις. Όπως ο Foucault και ο Negri έχουν τονίσει στις βιοπολιτικές θεωρητικές τους προσεγγίσεις, δεν υπάρχει εξουσία χωρίς τη δυνατότητα εξέγερσης και για αυτό η ζωή μπορεί πάντοτε δυνητικά να υπερβεί τη (συντεταγμένη) εξουσία και την καπιταλιστική υπαγωγή.
12. Είναι αρκετά σαφές ότι οι διάφορες πολιτικές ανοσίας αγέλης που ορισμένα κράτη έχουν (εν μέρει) ακολουθήσει είναι, ειδικά δεδομένης της απουσίας εμβολίου, τίποτα λιγότερο από έναν πειραματισμό της κυρίαρχης εξουσίας με τον κοινωνικό δαρβινισμό. Αλλά τι σηματοδοτούν οι

διαδεδομένες προστατευτικές-πειθαρχικές κρατικές πολιτικές της κοινωνικής αποστασιοποίησης και της απαγόρευσης κυκλοφορίας υπό τη συνθήκη της κρίσης του Covid-19; Σηματοδοτούν τη μετάβαση από αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί τυπική κατάσταση εξαίρεσης στην πραγματική κατάσταση εξαίρεσης. Ήτοι, η κατάσταση εξαίρεσης –ως ένας χαρακτηριστικός νεοφιλελεύθερος βιοπολιτικός μηχανισμός όπως έχει αναλύσει ο Agamben– δεν είναι πλέον (χωρο-χρονικά) τοπική και (θεματικά) περιορισμένη, επηρεάζοντας μόνο ένα συγκεκριμένο αριθμό ανθρώπων και (φιλελεύθερων) δικαιωμάτων, αλλά εφαρμόζεται τώρα σε καθολικό επίπεδο, τόσο χωρο-χρονικά, όσο και θεματικά.

13. Με άλλα λόγια, η ανάπτυξη της μόνιμης κατάστασης εξαίρεσης εντατικοποιείται και διευρύνεται, με την εξαίρεση να μην αποτελεί πλέον μια ανωμαλία θεμελιακά επιτρεπόμενη και ενσωματωμένη στον κανόνα, αλλά να θεσμίζεται η ίδια ως (ο νέος) κανόνας. Σε αυτό το σημείο, η παρατήρηση του (ύστερου) Wittgenstein πως όταν η εξαίρεση γίνεται κανόνας το αρχικό παιχνίδι καταστρέφεται και ένα νέο, διαφορετικό παιχνίδι αναδεικνύεται, είναι ιδιαίτερα σημαντική.
14. Οι ευρέως διαδεδομένες πολιτικές καραντίνας παγκοσμίως: α) έχουν θέσει σε παύση την καπιταλιστική παραγωγή και τους αντίστοιχους τρόπους ζωής, β) έχουν αφαιρέσει από τους ανθρώπους θεμελιακές πτυχές της ζωής τους, ειδικά όσον αφορά το υλικό/φυσικό κοινωνικό πεδίο, και γ) έχουν δώσει ώθηση σε συγκεκριμένες πτυχές της άυλης κοινωνικής ζωής και βιοπολιτικής παραγωγής. Ενώ ο καπιταλισμός έχει ιστορικά στηριχθεί στην παραγωγή και κατανάλωση αξίας από ανθρώπους εκτός της οικίας τους, μπορούμε εύκολα να φανταστούμε μια κατάσταση μετά την κρίση του Covid-19 –χαρακτηριζόμενη από μια οξεία οικονομική κρίση– στην οποία οι άνθρωποι βρίσκονται εκτός της οικίας τους, εάν

και όποτε είναι αναγκαίο, (κυρίως) για να παράγουν αξία, καταναλώνοντας αξία (κυρίως) στην και από την οικία τους.

15. Το ότι πολλοί άνθρωποι πεθαίνουν, ενώ θα μπορούσαν να είχαν σωθεί εάν οι μορφές ζωής μας ήταν διαφορετικές (για παράδειγμα, μη-καπιταλιστικές,) δεν αποτελεί διακριτικό χαρακτηριστικό της κρίσης του Covid-19 – είναι ο καθημερινός τρόπος λειτουργίας του καπιταλισμού. Αυτό που καθιστά την κρίση του Covid-19 μοναδική –τουλάχιστον όσον αφορά τα τελευταία πολλά χρόνια– είναι το ότι, πρώτον, το εύρος των ανθρώπων που βρίσκονται δυνητικά σε κίνδυνο είναι μεγαλύτερο από αυτό που συνήθως επιτρέπει η καπιταλιστική κανονικότητα και, δεύτερον, αυτό το διευρυμένο πλήθος ανθρώπων έχει, σε παγκόσμιο επίπεδο, μαλακά ωθηθεί ή σκληρά εξαναγκαστεί να εκτίσει μια ποινή κατ’ οίκον περιορισμού.
16. Αναλογιζόμενοι την ιστορική συγκυρία της κρίσης του Covid-19, με, πρώτον, τη σειρά συνεχιζόμενων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κρίσεων, δεύτερον, τις οξείες περιβαλλοντικές και κλιματικές κρίσεις, και, τρίτον, τη συγκεκριμένη πολιτική περίσταση όπου η δύναμη της ακροδεξιάς έχει φτάσει στο μέγιστο σημείο της από το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, αυτό που διακυβεύεται πολιτικά, αλλά και οντολογικά, δεν είναι απλά ένας διαφορετικός κόσμος, αλλά η ίδια η ύπαρξη ενός ανθρώπινου κόσμου. Ενώ η κοινωνική σχέση του κοινού (π.χ. ως κοινή χρήση και άρνηση της ιδιοκτησίας) αποτελεί οντολογική συνθήκη για τη συγκρότηση του ανθρώπινου κόσμου (η γη, ο αέρας, το νερό, αλλά και η γλώσσα και η γνώση αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα), η αντικατάσταση της κοινωνικής σχέσης της ιδιοκτησίας –ενός από τους πυλώνες του καπιταλισμού– με αυτή του κοινού αναδεικνύεται πλέον όχι απλά ως πολιτικό πρόταγμα, αλλά ως ιστορικο-κοινωνική συνθήκη για την

επιβίωση του ανθρώπινου κόσμου, με τη συλλογική, συνεχή, και ρητή αυτοθέσμιση να συνιστά μία από τις σχετικές πολιτικές μορφές που η ιστορικο-κοινωνική αυτή συνθήκη μπορεί να λάβει.

17. Αυτό που θα ακολουθήσει μετά την κρίση του Covid-19 μπορεί –από την οπτική του ανταγωνιστικού κινήματος– να είναι καλύτερο ή χειρότερο από τον νεοφιλελευθερισμό, αλλά σίγουρα θα είναι κάτι διαφορετικό. Η στάση και αποτελεσματικότητα του ανταγωνιστικού κινήματος θα καθορίσει, όπως πάντα στην ιστορία του καπιταλισμού, το κατά πόσο οι περισσότερες δυστοπικές μετα-νεοφιλελεύθερες προοπτικές θα υλοποιηθούν (ή όχι).

Καραντίνα και Εξουσία: ο λόγος στην Κοινωνία

του Φιλήμονα Πατσάκη

Στο βιβλίο του Vinebine Mahi «Τα αστέρια του Σίντι Μούμεν» ο συγγραφέας αναφέρεται σε ένα προάστιο της Καζαμπλάνκας, που είναι σκουπιδότοπος, και στη ζωή της πολυπληθούς ομάδας ανθρώπων που ζει εκεί. Ποια άραγε είναι η προσαρμογή των κατοίκων του Σίντι Μούμεν στην παρότρυνση «Μένουμε σπίτι»; Πώς ορίζεται η διασφάλιση της υγείας στις παραγκουπόλεις του κόσμου, στους άστεγους των μητροπόλεων, στις Μόριες του κόσμου τούτου; Αν λοιπόν εξαιρέσουμε και αυτούς που δεν έχουν πρόσβαση στο νερό ή σε στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής, όσους είναι απολύτως εκτός κάθε υγειονομικής περίθαλψης, βλέπουμε το πλαίσιο μιας διευρυμένης αναγωγής της ζωής που είναι άξια να βιωθεί.

Στο εσωτερικό τώρα των δυτικών και αναπτυσσόμενων κοινωνιών συμβαίνουν δομικές αλλαγές. Τελειώνει οριστικά η επενέργεια και η επιθετική κατεύθυνση της πτώσης του τείχους, και σταδιακά διαμορφώνεται η κοινωνία του φόβου και μια διεύρυνση της βιοπολιτικής διαχείρισης της ζωής. Καθώς το σύνολο σχεδόν του πλανήτη βρίσκεται σε καραντίνα, με όρους κοινωνικής αλληλεγγύης θα πρέπει να γίνουν ξεκάθαρα τα όρια της κυβερνητικής αυθαιρεσίας. Οι εικόνες των εκατομμυρίων Ινδών εργαζομένων μεταναστών που διανύουν πεζή την αχανή αυτή χώρα για να φτάσουν εξαθλιωμένοι στους τόπους καταγωγής τους μετά την μαζική απόλυση τους, η εικόνα της Ουγγαρίας όπου η κατάργηση του κοινοβουλίου έδωσε την θέση της σε μια κοινωνική σιγή, η εικόνα των ομαδικών τάφων στην Νέα Υόρκη, η εικόνα του στρατού στο Παρίσι, η εικόνα των drone που θα κάνουν tracking και monitoring της κοινωνίας για την διαμόρφωση της υγειονομικής εικόνας των κοινωνιών, δεν μπορούν να είναι εικόνες από το μέλλον. Πράγματι η διασφάλιση της φυσικής ζωής είναι μια πολιτική διεργασία που διασφαλίζει την πολιτική ζωή.

Όμως, αν δούμε τις πολιτικές διεργασίες την περίοδο αυτή ξεκομμένες από τις συνολικές διεργασίες στις δυτικές δημοκρατίες θα έχουμε κάνει ένα σοβαρό πολιτικό άλμα.

Ήδη από την 11η Σεπτεμβρίου του 2001 έχουν παραχθεί αρκετοί νόμοι που με πρόσχημα την τρομοκρατία παρέχουν στο κράτος σοβαρές δικλίδες να ορίζει τους όρους της ζωής, μετέπειτα με αφορμή και την οικονομική κρίση εμφανίστηκαν οι παρεχόμενες από το ίδιο το Σύνταγμα δυνατότητες της διακυβέρνησης με βάση διατάγματα.

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος μας ευχαρίστησε που θυσιάσαμε το αγαθό της ελευθερίας προς χάριν του αγαθού της ζωής. Οι λέξεις είναι προσεκτικά διατυπωμένες· δεν λέει υγεία αλλά ζωή. Άρα με ένα τρόπο ζωή και ελευθερία δεν τέμνονται αλλά αποκλίνουν. Η πανδημία χρησιμοποιείται ήδη ως όπλο για αυταρχικές επιλογές. Ο δημόσιος χώρος εξοβελίζεται ως εχθρικός, ο Άλλος ως απειλή, και το κράτος ενδύεται τον μανδύα του πατερούλη, η ατομική

ευθύνη γίνεται συνώνυμο της ύβρις, οι εργασιακές σχέσεις απορυθμίζονται με ένα διάταγμα, και γενικά το κράτος εμφανίζεται ως ο μόνος θεματοφύλακας των όρων της ζωής. Ο Ορμπάν είναι το ακραίο στοιχείο μιας ενιαίας λογικής. Αναστολή λειτουργίας του κοινοβουλίου με μια απλή απόφαση. Δεν είναι ασυνεπής ο άνθρωπος· πριν αρκετά χρόνια είχε δηλώσει: «Περιμένουμε σήμερα το τέλος μιας εποχής, μιας ολόκληρης εποχής και ιδεολογίας. Θα μπορούσαμε να την πούμε εποχή της φιλελεύθερης σύγχυσης. Είναι αυτή η εποχή που φτάνει στο τέλος της». Αυτός ο πατερναλισμός είναι μέρος της ανάγκης να επιβληθεί μια σιωπή. Η ανθρωπότητα τείνει να εξοικειωθεί με συνθήκες μιας διαρκούς κρίσης η οποία τοποθετεί τη ζωή στην βιολογική και στατιστική της διάσταση, τοποθετώντας παράλληλα όλα τα δικαιώματα σε μια διαδικασία προς εξέταση.

Οι κυρίαρχες στρατηγικές για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού μας αποκαλύπτουν τις εγγενείς αδυναμίες των σύγχρονων νεοφιλελεύθερων πολιτικών για τη δημόσια υγεία, οι οποίες αποδεικνύονται τραγικά ανεπαρκείς τόσο για την προστασία της υγείας όσο και για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος των κοινωνιών στις οποίες εφαρμόζονται. Εξού και οι πρόσφατες πανικόβλητες αντιδράσεις, όπως το κλείσιμο των συνόρων, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των επιχειρήσεων, η απαγόρευση της ελεύθερης κυκλοφορίας και συγκέντρωσης των πολιτών. Στρατηγικές άμυνας που μολονότι εμποδίζουν πρόσκαιρα τη διάδοση του κορωνοϊού, πλήττουν άμεσα και αδιάκριτα τους όρους που η κοινωνία δομούσε την ύπαρξη της. Όλοι σχεδόν οι λαοί οφείλουν, επ' αόριστον ή μέχρι νεωτέρας, να παραμένουν έγκλειστοι στα σπίτια τους για να μην επιβαρύνουν το υποβαθμισμένο νοσοκομειακό σύστημα της χώρας τους.

Πρόκειται για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης μέσω της διαχείρισης της ανθρώπινης ζωής συνολικά.

Η οποία δεν θα είναι πια η ίδια μετά από μερικούς μήνες εφαρμογής αυτών των απαγορεύσεων. Οι κοινωνίες κινούνται με βάση τον φόβο, αλλά ταυτόχρονα και με γνώμονα μια συνολική

αίσθηση αλληλεγγύης. Το άτομο δέχεται την θέση του σε ένα σύνολο, αυτό είναι ένα στοιχείο που πρέπει να κρατηθεί. Μένουμε σπίτι με όρους κοινωνίας. Δεν πρέπει κανένας, επίσης, να ξεχνάει ότι οι κοινωνίες έμειναν σπίτι αναλογιζόμενες την αδυναμία του κράτους να προστατέψει την ζωή και όχι το αντίστροφο. Όμως όλα θα κριθούν σε ένα μετά που σχεδιάζεται.

Η λογοδοσία της κυβέρνησης θα επιστρέψει αμέσως μετά την επιστροφή στην κανονικότητα μας είπε ο Κυριάκος προσπαθώντας να τονίσει ότι γρήγορα οφείλει να δρέψει τους καρπούς της αντιμετώπισης της κρίσης για να μπορέσει να διαχειριστεί κατά το δοκούν ένα αύριο ζοφερό. Όμως αυτή ακριβώς η έλλειψη λογοδοσίας και η ευκολία με την οποία καταλύεται, είναι κάτι που χρειάζεται διερεύνηση. Δεν μπορούμε να δεχθούμε τη δυνατότητα της εξουσίας να προαποφασίζει και σε μεγάλο βαθμό να διαμορφώνει ανεξέλεγκτα τις προοπτικές της ανθρωπότητας στο παρόν και το μέλλον. Ο ιός έδειξε ότι η κρατική αλαζονεία του ελέγχου των διαδικασιών της ζωής, η ιδεολογία της αγοράς ρυθμιστή, η ασταμάτητη πρόοδος είχαν όρια τα οποία ξεπεράστηκαν. Φυσικά όλη αυτή η αποδιοργάνωση αποτελεί και μια ευκαιρία για τους κρατούντες να πάρουν καλύτερη θέση σε αυτή την μαζική και πρωτόγνωρη ανακατανομή ισχύος. Προσοχή! Αυτό δεν σημαίνει μια τυφλή κοινωνική μάχη ενάντια στην επιβίωση και άρα στην ίδια τη ζωή. Εδώ συμφωνούμε με τον Ντεριντά: «να προκρίνετε πάντα τη ζωή, να καταφάσκετε ακατάπαυστα την επιβίωση». Δεν πρέπει όμως η εκούσια απουσία να μεταφράζεται σε ακούσια αποχώρηση του κοινωνικού και μια κατάφαση χωρίς όρους στις διαδικασίες που μετατρέπουν αυτή την κατάφαση σε κανονικότητα.

Στην ουσία όμως οι αποφάσεις με διατάγματα και ο αυταρχισμός δείχνουν τα όρια και τις εγγενείς τους αδυναμίες. Εκεί που για να καλύψουν τις τεράστιες αδυναμίες του κρατικού μηχανισμού να εγγυηθεί τίποτα πέραν του εγκλεισμού, οι αυταρχισμοί δείχνουν ένα ασυγχώρητο για την κοινωνία κενό.

Η δημιουργία ηγεμόνων σε στιγμές πολυπλοκότητας προδίδει την απόλυτη αδυναμία των ελίτ.

Αμερική, Αγγλία, Ιταλία, Ολλανδία, Κίνα. Αποφάσεις που στοίχισαν τόσες ζωές, τέτοιο πόνο, αποφάσεις με στόχο την κοινωνία με την ίδια απουσία. Κάθε μέρα η Αμερική μαθαίνει ότι οι αποφάσεις βρίσκονται στα χέρια ενός «προέδρου σε καιρό πολέμου». ποιοι οι όροι της κοινωνικής διασφάλισης ότι αυτό δεν μπορεί να συμβεί; Ένας πρόεδρος που ανακάλυψε στο Αμερικάνικο Σύνταγμα ένα εδάφιο που του επιτρέπει να αναστείλει την λειτουργία της Γερουσίας, πράγμα που δεν έγινε ούτε κατά την διάρκεια του Δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Η απάντηση ακόμα και στις περιπτώσεις που τα πράγματα πήγαν λίγο καλύτερα είναι πως, όχι, δεν υπάρχει καμία διασφάλιση ότι ο ηγεμόνας αποφασίζει σωστά, μάλιστα είναι δεδομένο ότι αυτό δεν συμβαίνει.

Το να κυβερνάς με διατάγματα, να διαλύεις την δυνατότητα διαλόγου, να αποσπάς την κοινωνική συναίνεση με βάση τον φόβο, έχει σίγουρα για τους κρατικούς μηχανισμούς μια γλυκύτητα. Όμως, καθώς γύρω μας σφυρίζει η ανικανότητα, οι ιδεολογικές εμμονές, η συσχέτιση της ζωή με την στατιστική, ξέρουμε, είμαστε σίγουροι: αυτοί δεν μπορούν και δεν πρέπει να έχουν την δύναμη να αποφασίζουν! Δεν μπορούμε και δεν πρέπει όταν τελειώσει όλο αυτό να μείνει το στίγμα μιας νέας κανονικότητας. Και επειδή ακούγονται ήδη φωνές για νέα κοινωνικά συμβόλαια, δεν μπορεί και δεν πρέπει με οποιαδήποτε αιτία να πάμε πίσω στην εποχή του Χομπς. Η μοναδική σχέση εξουσίας που θέλησε να οικοδομήσει ο Χομπς είναι αυτή ανάμεσα στον κυρίαρχο και τον υπήκοο. Αν καθίσουμε και αναλογιστούμε την λογική του Χομπς, που κατέληξε στην ανάγκη να εκχωρήσει ο καθένας μας κάθε του δικαίωμα στο όνομα της διασφάλισης της απαραίτητης ασφάλειας και ομοιογένειας, βλέπουμε ότι γίνεται κάτι που τα επόμενα χρόνια το ακολουθούν και πολλοί άλλοι στοχαστές. Μετατρέπει το δικό του αξίωμα σε διευρυμένη αλήθεια και πάνω σε αυτό κτίζει μια οριστική θέση. «Η φύση του ανθρώπου είναι τέτοια, ώστε αν δεν συγκρατείται από τον φόβο κάποιας εξουσίας κοινής για όλους, θα φοβάται ο ένας τον άλλο.» Εδώ τι κάνει; Μας ανακοινώνει ότι πρέπει να προτιμάμε ένα μετρήσιμο κίνδυνο, προσωποποιημένο στον ηγεμόνα, από έναν

ατελεύτητο κίνδυνο. «Εξουσιοδοτώ αυτό το άτομο και απεμπολώ το δικαίωμα μου να αυτοκυβερνώμαι υπό τον όρο ότι θα απεμπολήσεις και εσύ το δικαίωμα σου και θα εξουσιοδοτήσεις τις πράξεις σου με τον ίδιο τρόπο.» Αυτό το καθολικό αίτημα-συμβόλαιο δεν αφορά τον καλύτερο τρόπο διακυβέρνησης αλλά τις προϋποθέσεις της νόμιμης υπακοής. Εδώ έδωσε και την μεγάλη του μάχη ο Καρλ Σμιτ. Απευθυνόμενος στον ανακριτή του που τον ρωτούσε για την σχέση του με το Τρίτο Ράιχ, ο Σμιτ του λέει πως δεν είναι έγκλημα να υπακούς και παραθέτει ένα απόσπασμα από τον Ερρίκο τον Πέμπτο του Σαίξπηρ: «Αρκεί να γνωρίζουμε πως είμαστε υπήκοοι του Βασιλιά. Εάν ο αγών του είναι λάθος, η υπακοή μας στον Βασιλιά σβήνει το έγκλημα από τις ψυχές μας». Η υπακοή ως αρετή λοιπόν.

Ο Μπερνανός, από το 1940, μας μιλά για την ηθική συντριβή αυτών που επιδίωκαν να εκμεταλλευτούν την εθνική ταπείνωση, για να ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς τους με την δημοκρατία.

Αν δούμε την διαδρομή της Γαλλίας μετά την πτώση του Λαϊκού Μετώπου και του Μπλουμ, θα δούμε πράγματα πολύ διαφωτιστικά. Ο Μπλουμ έχει ήδη ζητήσει έκτακτες εξουσίες, όταν ο διάδοχος του, κάποιος Ντελαντιέ, κινούμενος στην λογική του κατευνασμού της Ναζιστικής Γερμανίας, επέλεξε την υιοθέτηση μιας συνολικής απειλής για να ταυτίσει την έννοια της εθνικής άμυνας με την στρατηγική της ανάγκης για κατάσταση εξαίρεσης και την τοποθέτηση της έννοιας της αποκατάστασης της τάξης ως κεντρικής. Έκτοτε η Βουλή συνεδριάζει ελάχιστα, όλα γίνονται με διατάγματα. Προσέξτε το εξής υπέροχο: ενώ λειτουργούν κατευναστικά στην εξωτερική πολιτική, στο εσωτερικό χρησιμοποιούν την απειλή πολέμου για να ζητήσουν την αναβολή των βουλευτικών εκλογών για δύο έτη. Το κράτος πρέπει να είναι ανεξάρτητο από την Βουλή, πράγμα που σημαίνει συνταγματικές μεταρρυθμίσεις. Την αναβολή την κερδίζουν με μεγάλη πλειοψηφία· στην ψηφοφορία οι σοσιαλιστές απέχουν. Ο Ντελαντιέ αν και θεωρητικά δεν είναι μέλος της δεξιάς πτέρυγας, θαυμάζει τις δικτατορίες γιατί εκεί «υπάρχει αναγκαστικά κυβερνητική συνέχεια». Θαυμάζει την προεδρική δημοκρατία της Αμερικής,

λόγω της αναγκαστικής πολιτικής σταθερότητας.

Όλο αυτό ξέρουμε πόσο καλά αποτελέσματα είχε για την Γαλλία την περίοδο που συζητάμε. Δεν υπάρχει κανένα πρόσχημα για επιστροφή σε αυτή την λογική. Όμως η πολιτική επιλογή της αντίστασης στο υπάρχων δεν μπορεί να είναι μόνο αμυντική, δηλαδή της επιστροφής στον χρόνο προ πανδημίας. Αλλά πρέπει να είναι η ανάδειξη της ανάγκης μιας συνολικής αμφισβήτησης ενός συστήματος που είναι πλέον επικίνδυνο. Προσπαθούν να κρύψουν αυτή την επικινδυνότητα πίσω από ένα επιστημονικό λόγο ελάχιστα τεκμηριωμένο καθώς διαρκώς αναπροσαρμόζεται και σε μια θεατρικότητα με την οποία ευελπιστούν να διαχειριστούν μια καθημερινότητα πρωτόγνωρη για όλους.

Το «μείνετε σπίτι» δεν μπορεί να νοείται με όρους απόλυτης ατομικότητας, αλλά με όρους αναστοχασμού, το «επανεφεύρεση του κόσμου» δεν είναι πλέον σύνθημα αλλά ανάγκη. Και δεν πρέπει να αισθανόμαστε υπέρμετρη ικανοποίηση από την ιδεολογική ήττα των νεοφιλελεύθερων τώρα που το αόρατο χέρι παρέμεινε ουσιαστικά στο χώρο του φάσματος, διότι ορθώνεται μια μορφή άγριας κατάργησης των μεταπολεμικών κατακτήσεων και ουσιαστικής διάλυσης των όρων της ζωής μας, ένα άπλωμα της κατάστασης εξαίρεσης σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα. Άλλωστε ακόμα και αυτή η συνθήκη της καραντίνας έγινε με όρους αποκλεισμού. Εκεί στη Μόρια, οι στοιβαγμένοι άνθρωποι δείχνουν ότι υπάρχουν ζωές που δεν είναι άξιες να βιωθούν, οι φυλακισμένοι παραμένουν στο περιθώριο της ίδιας της ζωής και οι άστεγοι μένουν με την ειρωνεία ότι το σύνθημα που βλέπουμε παντού γύρω μας σίγουρα δεν τους αφορά. Η μετέπειτα οριοθέτηση των θεσμικών συνθηκών θα είναι ένα σημείο που θα χρειαστεί ιδιαίτερη προσοχή. Ένα διαφορετικής τάξης «δεν υπάρχει εναλλακτική» ίσως εμφανιστεί. Αυτό που διαρκώς ακούγεται, ότι δηλαδή στην διαδικασία της απομόνωσης θα μπορέσουμε να βρούμε τον εαυτό μας, αποτελεί επίσης μια σαφή πλάνη.

Αυτό συμβαίνει γιατί δεν υπάρχει διαδικασία αναστοχασμού και ενδοσκόπησης ξεκομμένη από την τριβή με τον Άλλο, με την κοινωνία.

Η αυτονόητη επιλογή να σταθούμε αλληλέγγυοι στο σύνολο των ανθρώπων που κινδυνεύουν, στο σύνολο των ανθρώπων που παλεύουν να στηρίξουν ένα σύστημα υγείας για το οποίο όλοι αυτοί που σήμερα ζητούν να χειροκροτάμε από τα μπαλκόνια ζήτηγαν στην ουσία την κατάργηση του, δεν μπορεί και δεν πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί και αποδοχή ενός νέου τρόπου λειτουργίας του κράτους. Είμαστε σε πόλεμο αναφωνούν ένας-ένας και όλοι μαζί. Πράγματι, όμως ο εχθρός δεν είναι αόρατος· είναι η βαθιά αντικοινωνική σας λειτουργία, μια λειτουργία αυτάρεσκη και καταστροφική. Κάθε κίνηση της εξουσίας στηριζόταν στην «ανέφελη» καταστροφή του περιβάλλοντος και στην διαρκή καταστροφή τμημάτων της κοινωνίας προς χάριν της διατήρησης ενός πολιτικού και οικονομικού συστήματος.

Η σήψη αυτής της σκέψης τείνει να παρασύρει σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας στον αφανισμό.

Αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί. Ήρθε η ώρα να επιλέξουμε. Το διακύβευμα είναι ιστορικό. Είτε οι κυβερνήσεις θα επιβάλλουν το καθεστώς εξαίρεσης είτε θα μπούμε στον κόπο της αναζήτησης μιας διαφορετικής συνθήκης. Εμείς δεν θα μπορέσουμε να βγούμε από αυτή την ατραπό αν δεν αμφισβητήσουμε οριστικά το μοντέλο παραγωγής διανομής και κατανάλωσης. Αλλά ούτε αυτό φτάνει, πρέπει να αναλογιστούμε εκ νέου έννοιες όπως πολίτης και κράτος, τις συνθήκες που γεννούν αποκλεισμούς, την ανάγκη της άμεσης δημοκρατίας, ένα νέο είδος ισορροπίας με το φυσικό περιβάλλον εντός του οποίου ζούμε που πρέπει να περιέχει και μια φιλοσοφική αμφισβήτηση της μέχρι τώρα επικρατούσας φιλοσοφίας της προόδου. Αλήθεια γιατί από κανέναν δεν ακούγεται κάτι για την πλήρη κατάργηση των στρατιωτικών δαπανών, σε τι χρειάζονται σήμερα με όρους κοινωνίας;

Η αλληλεγγύη ως πολιτική πράξη, η ελευθερία όχι ως πρόταγμα αλλά ως συγκροτητική αρχή, δεν είναι πιο αναχρονιστικά από το εχθρικό προς την κοινωνία σώμα της εκκλησίας, από την διατήρηση των χρημάτων στις στρατιωτικές δαπάνες, από την

αποδοχή ότι η ανάπτυξη που ευαγγελίζονταν εις βάρος της φύσης γυρίζει με αγριότητα εναντίον των κοινωνιών. Το αντίθετο. Ο δημόσιος χώρος δεν τους εκχωρήθηκε με λευκή επιταγή, η εξουσία τους δεν είναι αυθεντία και αυτό φαίνεται από το ότι ο καθένας τους κάνει στην ουσία ό, τι θέλει. Άλλος κάνει αγέλες, άλλος μια μορφή καραντίνας, άλλος άλλη, μιλούν για στατιστικές και διαγράμματα που δεν συμφωνούν μεταξύ τους, για θεραπείες που ήδη αντιμετωπίζονται με όρους εμπορίου. Πρέπει να κατανοήσουν όλοι ότι η ατομική απομόνωση με όρους συνολικής κοινωνικής αντίληψης, ευθύνης και αλληλεγγύης δεν είναι σε καμία περίπτωση αποδοχή της καραντίνας των κοινωνικών ελευθεριών, ούτε θεσμικός ορίζοντας της εξουσίας που θα της δίνει το δικαίωμα να διαλύσει τον κοινωνικό ιστό, για να περισώσει κέρδη και αντιλήψεις που κανονικά μετά το τέλος του συναγερμού πρέπει να σαρωθούν οριστικά. Και αν μιλάνε για την ατομική ευθύνη αυτή πράγματι υπάρχει. Είναι η ατομική και συλλογική ευθύνη να μην εμποδιστούν έστω και κατ' ελάχιστο τα μέτρα περιορισμού που έχουν ληφθεί, να εμποδιστεί ότι η ζωή δεν είναι στατιστική και ότι πρέπει να αντιληφθούμε ότι η διαχείριση του κόσμου από την πλευρά της εξουσίας έχει σημαντικό κόστος για όλους μας.

Κολομβία: Μία κοινωνία σε απεργία

Η αναταραχή στην Λατινική Αμερική όχι μόνο δεν κοπάζει, αλλά αντίθετα εξαπλώνεται. Μετά τις διαδηλώσεις στην Χιλή που συντάραξαν το πολιτικό σύστημα, ακολουθεί η Κολομβία, η χώρα που χρησιμοποιήθηκε σαν προκεχωρημένο φυλάκιο των ΗΠΑ στην προσπάθεια ανατροπής του Μαδούρο στην Βενεζουέλα. Όπως και στην Χιλή, έτσι και στην Κολομβία, χιλιάδες κόσμου κατέβηκε στους δρόμους αμφισβητώντας την κρατική καταστολή για να

διαδηλώσει συνολικά ενάντια στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο που είναι υπεύθυνο για την εξαθλίωση σημαντικών κομματιών του πληθυσμού καθώς και την καταπίεση των Ιθαγενών. Η κορύφωση των κινητοποιήσεων σημειώθηκε στις 21 Νοέμβρη, όταν χιλιάδες κόσμου διαδήλωσε σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Κολομβίας, ενώ στις συγκρούσεις που ακολούθησαν τέσσερις άνθρωποι έχασαν την ζωή τους από τις δυνάμεις καταστολής. Το παρακάτω άρθρο δημοσιεύτηκε στις 26/11 στο ROAR Magazine. Ο συντάκτης του άρθρου, José Antonio Gutiérrez D. ακτιβιστής και συγγραφέας μας μεταφέρει την εικόνα από τους δρόμους της Κολομβίας. Οι διαδηλώσεις στην Κολομβία συνεχίζονται από τότε, με τον κόσμο να κατεβαίνει στους δρόμους και την 1^η Δεκέμβρη, ενώ ο «Εθνικός Διάλογος» που πρότεινε ο Ντούκε μοιάζει ήδη να έχει ναυαγήσει.

Μετάφραση του Βασίλη Γεωργάκη

Η Γενική Πολιτική Απεργία στην Κολομβία ανοίγει τον δρόμο για μια συμμαχία ανάμεσα στην πόλη και την ύπαιθρο, σε διαδηλωτές και κινήματα που μαζί μπορούν να ανατρέψουν την ακροδεξιά κυβέρνηση του Προέδρου Ντούκε.

Ένα φάντασμα πλανάται πάνω από τη Λατινική Αμερική – το φάντασμα της ταξικής πάλης. Από την Αϊτή, στο Εκουαδόρ, το Περού και την Χιλή –οάσεις της νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης μέχρι πριν ένα μήνα– οι δρόμοι καταλήφθηκαν από διαδηλωτές. **Ο θυμός τους δεν κατευθύνεται μόνο εναντίον των κυβερνήσεων, αλλά, ακόμη περισσότερο, εναντίον ενός συστήματος που προκαλεί ανείπωτες δυσκολίες για τους περισσότερους, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί απίστευτα κέρδη για λίγους.** Άνθρωποι κουρασμένοι από την απίστευτη ανισότητα που με τα βίαια επιβιώνουν, σε χώρες που σύμφωνα με όλους τους οικονομικούς δείκτες, τα πάνε φαινομενικά καλά.

Αυτές οι διαδηλώσεις θέτουν μία ανυπέρβλητη πρόκληση στην δεκαετή κυριαρχία του νεο-συντηρητισμού και του νεοφιλελευθερισμού στην περιοχή. Οι κυβερνήσεις Μπολσονάρο στη Βραζιλία, η de facto πρόεδρος και πραξικοπηματίας Ζανίν Ανιέζ στη Βολιβία, ο Λένιν Μορένο στο Εκουαδόρ, ο Σεμπάστιαν Πινιέρα

στην Χιλή και ο Ιβάν Ντούκε στην Κολομβία είναι όλοι τους μέρος αυτής της τεχνοκρατικής και νεοφιλελεύθερης ακροδεξιάς που φλερτάρει με το αυταρχικό ζήλο της παλιάς ακροδεξιάς.

Ο ρατσισμός, ο μισογυνισμός, η ομοφοβία, ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός, η εύνοια προς το κεφάλαιο, η δηλητηριώδης αντι-σοσιαλιστική ρητορική και μία επιρρεπής σε διαφθορά διαχείριση της διακυβέρνησης, όλα αυτά είναι χαρακτηριστικά αυτών των καθεστώτων. Όλοι ανήκουν σε μία λέσχη ανταλλαγής συμβουλατόρων, σε μία επιθετική σταυροφορία κατά του «λαϊκισμού», και είναι πλήρως υποταγμένοι στις επιταγές των ΗΠΑ. Ανίκανοι να καταθέσουν νέες ιδέες. Αναμασούν το ίδιο τροπάρι μέρα-νύχτα: ιδιοκτησία, πατριαρχική οικογένεια, θρησκεία, πατρίδα και άλλες ανοησίες.

Ιβάν Ντούκε: Ένας ανίκανος στην ηγεσία

Υπάρχουν σημάδια ωστόσο πως η κατάσταση γυρίζει! Σε όλη την περιοχή υπάρχει έξαρση διαδηλώσεων κατά του νεοφιλελευθερισμού, οι οποίες ασκούν πίεση στα αυταρχικά αυτά ανδρείκελα. Ακόμα κι αν η ακροδεξιά έχει διατηρήσει την ορμή της στη Βολιβία και τη Βενεζουέλα, ενισχυμένη από τους πατρώνες της στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, έχει σίγουρα χάσει το μομέντουμ της.

Τώρα είναι η σειρά της κολομβιανής κυβέρνησης να αντιμετωπίσει την οργή του κόσμου. Απολυταρχικός, καταπιεστικός, διεφθαρμένος και πάνω απ' όλα ανίκανος, ο πρόεδρος Ιβάν Ντούκε κατάφερε μέσα σε έναν μόλις χρόνο να γίνει ένας από του πιο –αν όχι ο περισσότερο– αντιπαθής πρόεδρος στην ιστορία της Κολομβίας, απορριπτόμενος από το 70% του πληθυσμού. Εκπληκτικό κατόρθωμα σε μία χώρα, η ιστορία της οποίας είναι γεμάτη με προέδρους που έθεσαν τον πήχη της μη-δημοφιλίας πολύ ψηλά.

Ο Ντούκε εκλέχθηκε το 2018 ως διάδοχος του πρώην προέδρου Αλβάρο Ουρίμπε – άλλος ένας δυσάρεστος ακροδεξιός, μπλεγμένος σε σκάνδαλα.

Η καμπάνια του Ντούκε στηρίχθηκε στον φόβο: φόβος για τη Βενεζουέλα, τους περιθωριοποιημένους και την Αριστερά. Κέρδισε την υποστήριξη των πλέον συντηρητικών και αντιδραστικών στοιχείων μιας κοινωνίας έκθετης σε συνεχή προπαγάνδα κατά της Βενεζουέλας και της Αριστεράς.

Απ' όταν ανέλαβε την εξουσία, είναι ένας εριστικός νταής που επιτίθεται στη Βενεζουέλα (την ίδια εβδομάδα που συνέβη το περιστατικό με το κομβόι ανθρωπιστικής βοήθειας τον Φεβρουάριο, η κυβέρνηση της Κολομβίας αρνήθηκε ανθρωπιστική βοήθεια στους αфро-κολομβιανούς που επλήγησαν από πλημμύρες στην φτωχή επαρχία Σοκό). Διέκοψε μονομερώς τις ειρηνευτικές συνομιλίες με τον ELN, το δεύτερο μεγαλύτερο αντάρτικο κίνημα στην Κολομβία και υπονομεύει συστηματικά την συνθήκη ειρήνης με τους πρώην αντάρτες του FARC-EP.

Ο Ντούκε επανέφερε τις ένοπλες συρράξεις μέσω στρατιωτικών επιχειρήσεων εναντίων ανταρτών με καταστροφικές συνέπειες για τους κατοίκους – είναι υπεύθυνος για τις δολοφονίες παιδιών, καθώς παρείχε οικονομικά κίνητρα για την εξόντωση ανταρτών· αυτές του οι αποφάσεις οδήγησαν τον υπουργό Εθνικής Άμυνας σε παραίτηση. Επιπλέον, αναβίωσε την παλιά τακτική αντιμετώπισης των *cocaleros* (καλλιεργητές κοκαΐνης) σαν εγκληματίες, παρά τις –ανεκπλήρωτες– υποσχέσεις για διαχείριση με άλλο τρόπο του ζητήματος των παράνομων φυτειών, όπως αυτές είχαν συμπεριληφθεί στην συνθήκη ειρήνης του 2016.

Όλα αυτά συμβαίνουν εν μέσω υψηλού ποσοστού ανεργίας, κατακόρυφης αύξησης του κόστους ζωής και δολοφονιών μελών της αντιπολίτευσης και βετεράνων ανταρτών. Μετά από μόλις έναν χρόνο, τα πεπραγμένα του Ντούκε, που δεν ήταν παρά σοκαριστικά, φυσιολογικά εξάντλησαν τις αντοχές του κόσμου.

21 Νοεμβρίου: Οργή και Καταπίεση

Στις 21 Νοεμβρίου καλέστηκε Γενική Πολιτική Απεργία (*pargo cívico*) σε ένδειξη διαμαρτυρίας απέναντι σε κάποιες προτάσεις του Ντούκε, όπως οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις στον χώρο της

εργασίας που θα μείωναν το ήδη ανεπαρκές ελάχιστο εισόδημα και θα ιδιωτικοποιούσαν το ασφαλιστικό σύστημα. Η πολιτική απεργία αποτελεί μία μορφή διαμαρτυρίας σε μία χώρα όπου η πλειοψηφία του πληθυσμού δεν εργάζεται επίσημα και συνεπώς δεν μπορεί να συμμετάσχει σε συλλογικές διαδικασίες σε χώρους εργασίας. Όλοι βγαίνουν στους δρόμους για να διαμαρτυρηθούν με όποιον τρόπο μπορούν: οι εργάτες απεργούν, οι μαθητές και φοιτητές απέχουν από τα μαθήματα, οι άνθρωποι των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων κλείνουν τους δρόμους κλπ.

Η Εθνική Επιτροπή για την Πολιτική Απεργία (*Comité Nacional de Paro*), μία οργάνωση ομπρέλα για τις οργανώσεις των Ιθαγενών, των αγροτών, των πολιτών και των εργατών, κάλεσε τον Οκτώβριο σε διαδηλώσεις κατά της διαφθοράς, του κόστους ζωής και των εισοδηματικών πολιτικών· με ευρεία κοινωνική υποστήριξη, κάλεσαν για την υπεράσπιση του δικαιώματος στην κοινωνική διαμαρτυρία και για το τέλος της καταπίεσης και στρατιωτικοποίησης, αλλά και σε μέτρα κατά της ανεργίας που έφτανε το 11%, χωρίς να συνυπολογίζεται η υποαπασχόληση και η μαύρη εργασία που εμπλέκουν το 50% της εργατικής δύναμης.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως τα περισσότερα κόμματα της Αριστεράς, συμπεριλαμβανομένου του FARC, έχουν διατηρήσει μία χλιαρή στάση απέναντι στην απεργία. Πιθανότατα όντες απασχολημένοι με τις προηγούμενες εκλογές του Οκτωβρίου, απέτυχαν να αντιληφθούν την σημασία αυτού του (μετεκλογικού) κινήματος που γεννάται στους δρόμους.

Πριν καν ξεκινήσει η απεργία, οι αρχές εισέβαλαν σε σπίτια διοργανωτών και πραγματοποίησαν συλλήψεις. Ανίδεος για το βάθος της λαϊκής οργής και αγανάκτησης, ο Ντούκε βρήκε τον μπαμπούλα που αναζητούσε, κατηγορώντας «ξένους αναρχικούς» για τις διαδηλώσεις, και συγκεκριμένα το São Paulo Forum. Ένας απόστρατος αντάρτης του FARC-EP εξήγησε στο ROAR:

Οι άνθρωποι έχουν πραγματικά φτάσει στα όριά τους: οι φοιτητές και οι εργάτες δεν μπορούν να αντέξουν άλλο, αλλά η

κυβέρνηση δεν μπορεί να πει κάτι άλλο, παρά πως αντάρτες και μέλη ναρκομαφιών διεισδύουν σε αυτές τις συγκεντρώσεις. Φοβούνται, οπότε επινοούν τον δικό τους μπαμπούλα για να καταπιέσουν, δυσφημίσουν και αγνοήσουν τους διαδηλωτές.

Η κυβέρνηση έκλεισε τα σύνορα, στρατιωτικοποίησε τις πόλεις και απείλησε τους διοργανωτές. Απαγόρευσε ακόμη κι ένα φυλλάδιο που εξέδωσε μία φοιτητική συλλογικότητα που έδινε συμβουλές για την αντιμετώπιση αυθαιρεσιών από την ESMAD, τα αντίστοιχα MAT της Κολομβίας.

Πολύ σύντομα, ο πρόεδρος αναγνώρισε αδέξια πως οι διαδηλωτές είχαν ένα ή δύο δίκαια αιτήματα. Πολύ λίγα, πολύ αργά: από τότε, το μείγμα από μέτρα καταπίεσης και αλαζονείας είχε ήδη εξαгриώσει μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Ο Ντούκε άρχισε, τότε, να ψεύδεται ξεδιάντροπα, αρνούμενος πως σχεδίαζε μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος ή μείωση του κατώτερου μισθού.

Σε αυτό το στάδιο, ωστόσο, ο κύβος έχει ριφθεί. Παρά τις τρομοκρατικές μεθόδους που η κυβέρνηση χρησιμοποιεί και το κλίμα φόβου που αυτές δημιουργούν, εκατοντάδες χιλιάδες αν όχι εκατομμύρια, από όλη την χώρα βγαίνουν στους δρόμους για να διαδηλώσουν, όχι μόνο με συγκεκριμένα αιτήματα, αλλά ακόμη περισσότερο επειδή έχουν αγανακτήσει με το νεοφιλελεύθερο καπιταλιστικό σύστημα και την άρχουσα τάξη της Κολομβίας που επωφελείται από αυτό.

Αντίθετα με τις διαδηλώσεις της προηγούμενης δεκαετίας, που κυριαρχούνταν από την αναστάτωση στον αγροτικό χώρο, η πολιτική εθνική απεργία ήταν κατά βάση αστικό φαινόμενο, αν και υπάρχει συμμετοχή και αγροτικών συλλογικοτήτων.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η καταστολή ήρθε άμεσα. Η συνδυασμένη δράση της ESMAD και του στρατού άφησε τρεις νεκρούς στην κοιλάδα Καούκα στις 21 Νοέμβρη, συν εκατοντάδες συλλήψεις και τραυματισμούς σε όλη τη χώρα. Οι συγκρούσεις στην στην πόλη Κάλι ήταν ιδιαίτερα σφοδρές. Σε απάντηση, στις γειτονιές La Macarena και Candelaria στην Μπογκοτά έγιναν αυθόρμητες

cacerolazos (διαμαρτυρίες με κατσαρόλες, ιδιαίτερα συνηθισμένες στην Λατινική Αμερική), που εξαπλώθηκαν σε όλη την πόλη και την υπόλοιπη χώρα.

Την επόμενη μέρα, οι διαδηλώσεις και τα οδοφράγματα συνεχίστηκαν και η ESMAD συγκρούστηκε με διαδηλωτές στις εργατικές συνοικίες των σημαντικότερων πόλεων. Υποστηρικτές της κυβέρνησης ξεκίνησαν μία καμπάνια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με σκοπό να προκαλέσουν πανικό, υποστηρίζοντας πως βάνδαλοι επιτίθενται σε σπίτια, για να αποθαρρύνουν τον κόσμο από το να κατέβει στις πορείες, ενώ παράλληλα σημάδευαν σπίτια διαδηλωτών σαν αυτόκλητοι προστάτες του νόμου.

Η απάντηση της κυβέρνησης ήταν η πλήρης κινητοποίηση του στρατού στην πρωτεύουσα – άρματα μάχης και 4.000 στρατιώτες περιπολούσαν στους δρόμους της Μπογκοτά, επιβάλλοντας απαγόρευση κυκλοφορίας από τις 21.00 έως τις 6.00 το πρωί της Παρασκευής.

Οι άνθρωποι αγνόησαν την απαγόρευση *en masse* και πραγματοποίησαν το βράδυ *cacerolazos*, ενώ έστησαν χορούς στους δρόμους. Ωστόσο η καταστολή συνεχίστηκε, ιδιαίτερα στις εργατικές συνοικίες. Όμως, όπως εξήγησε στο ROAR ο Ζιλμπέρτο Μαρτίνεζ, μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του CUT Colombia (*Central Unitaria de Trabajadores*, το μεγαλύτερο εργατικό συνδικάτο της χώρας): «Οι άνθρωποι δεν φοβούνται πια, γι' αυτό αντιμετώπισαν και απάντησαν στην επίθεση, οι άνθρωποι αντιμετώπισαν την ESMAD, συγκεντρώνονται στους δρόμους».

Η κλιμάκωση των αγροτικών διαμαρτυριών

Από την μία πλευρά υπάρχει μία τάση –ορθά– να εξετάζονται τα πρόσφατα γεγονότα στην Κολομβία στο πλαίσιο των παγκόσμιων αγώνων ενάντια στο κόστος ζωής, τη διαφθορά και τη νεοφιλελεύθερη λιτότητα της τελευταίας δεκαετίας· αυτοί οι αγώνες, όμως, είναι επίσης μέρος ενός εσωτερικού κύκλου αγώνων που άρχισαν στην Κολομβία το 2008.

Εκείνη τη χρονιά, εργάτες γης σε καλλιέργειες ζαχαρότευτλων στην νοτιοδυτική Κολομβία απήργησαν για τρεις μήνες, ενώ ακολούθησε μαζική κινητοποίηση των κοινοτήτων των Ιθαγενών, γνωστές ως *minga* («συλλογική προσπάθεια» σε διάφορες γλώσσες ιθαγενών). Από τότε, αυξήθηκαν οι διαμαρτυρίες και οι λαϊκές κινητοποιήσεις, ειδικά στις αγροτικές περιοχές. Οι αστικές διαμαρτυρίες περιορίστηκαν σε γιγαντιαίες διαδηλώσεις των φοιτητών το 2011 και κάποιους ηρωικούς αλλά απομονωμένους αγώνες συνδικάτων, οι οποίοι συχνά χτυπήθηκαν από μπράβους και «αποσπάσματα θανάτου» (death squads), με αποτέλεσμα η Κολομβία να έχει την παγκόσμια πρωτιά στις δολοφονίες συνδικαλιστών.

Με τα αγροτικά σωματεία και τις κοινότητες Ιθαγενών στην πρώτη γραμμή, η ύπαιθρος γνώρισε μία περίοδο μαζικών κινητοποιήσεων που αντιστάθηκαν στη στρατιωτικοποίηση της υπαίθρου, αντιτιθέμενες –ανεπιτυχώς– σε διάφορες εμπορικές συμφωνίες με τις ΗΠΑ και την ΕΕ και, κυρίως, αντιπαρατέθηκαν με την πραγματοποίηση γιγαντιαίων πρότζεκτ στον αγροτικό και τον εξορυκτικό τομέα.

Ήταν αυτή η αντίσταση, την οποία μπορεί κανείς να δει με τον καλύτερο τρόπο στους αγώνες των κοινοτήτων Tolima, ενάντια στην εταιρεία-γίγαντα των εξορύξεων χρυσού, την Anglo Gold Ashanti, που ένωσε τους αγρότες με τις μάζες των πόλεων μέσω οικολογικών κινημάτων.

Η κλιμάκωση των αγροτικών κινητοποιήσεων, μαζί με τις όλο και πιο αποτελεσματικές επιθέσεις ανταρτών εναντίον του στρατού, ειδικά του FARC-EP, δημιούργησαν το υπόβαθρο για την έναρξη ειρηνευτικών συνομιλιών ανάμεσα στο επαναστατικό κίνημα και την κυβέρνηση της Κολομβίας στα τέλη του 2012. Δυστυχώς, οι δυνατότητες μετασχηματισμού διαλύθηκαν εξαιτίας της απομόνωσης του πληθυσμού από τις διαπραγματεύσεις που έλαβαν χώρα στην Κούβα, της μη επιμονής στην ευρύτερη δυνατή λαϊκή συμμετοχή καθώς και εξαιτίας της έμφασης που δόθηκε σε αιτήματα που συμπεριελάμβανε το Σύνταγμα ούτως ή άλλως, εφόσον η εμμονή της Κυβέρνησης να μην θιχτεί το οικονομικό μοντέλο έγινε ανεκτή

από την διαπραγματευτική ομάδα του FARC-EP.

Τελικά, η διστακτικότητα της κυβέρνησης να εφαρμόσει την οποιαδήποτε ουσιώδη αλλαγή, σε συνδυασμό με ένα αντάρτικο κίνημα που έβλεπε οποιαδήποτε μαζική συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις σαν απειλή στην «κυριότητα» της διαδικασίας, κατέληξε σε μία περιορισμένη, μη μεταρρυθμιστική, συνθήκη ειρήνης το 2016.

Το 2013, μία σειρά αγροτικών διαδηλώσεων –που ξεκίνησαν από καλλιεργητές καφέ τον Μάρτιο και ακολουθήθηκαν από κινητοποιήσεις καλλιεργητών κοκαΐνης στις παραμεθόριες περιοχές με την Βενεζουέλα– οδήγησαν σε μαζική αγροτική απεργία ενάντια στην συνθήκη ελεύθερου εμπορίου που είχαν υπογραφεί με τις ΗΠΑ το προηγούμενο έτος. Αυτή η αγροτική διαμαρτυρία έβγαλε εκατομμύρια κόσμου στους δρόμους και συγκέντρωσε μία δίχως προηγούμενο υποστήριξη στα αστικά κέντρα. Αφού 25 άνθρωποι σκοτώθηκαν και εκατοντάδες τραυματίστηκαν και συνελήφθησαν, η κυβέρνηση συμφώνησε να διαπραγματευτεί με τα αγροτικά συνδικάτα ξεχωριστά, αναλόγως τον κλάδο και την περιοχή.

Κατ' αυτό τον τρόπο, η συλλογική δύναμη που είχε συσσωρευθεί μέσα σε ένα μήνα διαδηλώσεων, κατακερματίστηκε και περιορίστηκε επιτυχημένα. Η παραδοσιακή αριστερά και τα κινήματά της, θορυβημένη πιθανώς από την ανεξαρτησία του κινήματος, επέλεξε να απέχει από τις διαδηλώσεις, δυσφημίζοντας την άμεση δράση ως «υπονομευτική» για την κυβέρνηση Σάντος και συνεπώς για την ειρηνευτική διαδικασία. Αντιθέτως, επικεντρώθηκαν σε μία μάταιη εκλογική στρατηγική, που απέφερε τα φτωχότερα αποτελέσματα την επόμενη χρονιά. **Δεν κατάλαβαν ότι η οργή στους δρόμους σπάνια διοχετεύεται μέσα από τις κάλπες.**

Σε έναν βαθμό, η ειρηνευτική διαδικασία –η οποία είχε περιγραφεί ως προσπάθεια «κατευνασμού» από αριστερούς επικριτές– μαζί με την εκλογοκεντρική στρατηγική της Αριστεράς έκαμψε την τάση για κλιμάκωση των κινητοποιήσεων την περίοδο 2008-2013. Αλλά αυτή η κατάσταση ήταν προσωρινή.

Και τώρα; Μαθαίνοντας από τα διδάγματα ενός πολύχρονου αγώνα

Οι σημερινές διαδηλώσεις είναι οι μεγαλύτερες από τον Σεπτέμβριο του 1977, όταν μία πολιτική απεργία ενάντια στο υψηλό κόστος ζωής, την καταστολή, την καταπίεση και τους χαμηλούς μισθούς, καταπνίγηκε βίαια από το κράτος. Το Διάταγμα περί Ασφάλειας του 1978 έδωσε σημαντικές εξουσίες στον στρατό και τα στρατοδικεία, για να αντιμετωπίσουν κάθε αντίδραση. Αργότερα, παρακρατικοί μηχανισμοί –βλ. «αποσπάσματα θανάτου»– εξαπλώθηκαν, και η ειδεχθής πρακτική των απαγωγών–εξαφανίσεων ξεκίνησε.

Ένα τμήμα της Αριστεράς πίστεψε πως ένα αντάρτικο πόλεων θα αναδυόταν κατευθείαν μετά την εμφάνιση του αντάρτικου της υπαίθρου – μία εκτίμηση που, αν και αποδείχθηκε λανθασμένη, δεν ήταν τελείως αβάσιμη μετά τα γεγονότα στη Νικαράγουα. Πυρήνες ενόπλων πολλαπλασιάζονταν όσο το Διάταγμα περί Ασφάλειας και η ολομέτωπη καταπίεση που ακολούθησε την πολιτική απεργία του 1977, οδήγησε πολλούς στρατευμένους αριστερούς στον ένοπλο αγώνα, καθώς έβλεπαν πως τα περιθώρια πολιτικής αντιπαράθεσης συρρικνώνονταν.

Είναι γνωστό το μοτίβο στην Κολομβία, πως κάθε λαϊκή κινητοποίηση φέρνει κρατική καταπίεση και η καταπίεση οδηγεί σε μεγέθυνση τα αντάρτικα κινήματα. Τα αστικά κέντρα παρέμεναν, ωστόσο, κατά πολύ, απροσπέλαστα για τους αντάρτες. Η παραδοσιακή Αριστερά έβλεπε τα γεγονότα σαν ευκαιρία για να συγκεντρώσει ψήφους και ως σημάδι πως οι άνθρωποι στρέφονται προς αυτή. Ωστόσο, θα δοκίμαζαν μεγάλη απογοήτευση με τα εκλογικά τους αποτελέσματα το 1978.

Και τώρα; Καθώς ο αριθμός των ανταρτών που απορρίπτουν την συμφωνία του FARC-EP με την κυβέρνηση αυξάνεται, είναι φανερό πως υπό τις παρούσες συνθήκες και δεδομένης της απροθυμίας της κυβέρνησης να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την συνθήκη, είναι ορατό το ενδεχόμενο αναζωπύρωσης του ένοπλου αγώνα στην ύπαιθρο.

Ωστόσο, τα αστικά κέντρα έχουν εντελώς διαφορετική δυναμική και η λογική του ένοπλου δεν φαίνεται πως μπορεί να φέρει τις

αλλαγές εκείνες στις οποίες προσβλέπει η πλειοψηφία του πληθυσμού.

Παρομοίως, οι άνθρωποι στην Κολομβία δεν εκφράζουν αναγκαστικά την οργή και την αγανάκτησή τους μέσω των εκλογών. Συνεπώς, τα συμπεράσματα από το 1977, τόσο από την ένοπλη Αριστερά όσο και από την παραδοσιακή, πιθανότατα δεν είναι εφαρμόσιμα στο παρόν.

Αν και θα ήταν εξαιρετικά κοντόφθαλμο το να αγνοήσουμε την δύναμη της ακροδεξιάς και του Ουριμπισμού (πολιτικό ρεύμα αναφερόμενο στον πρόεδρο της Κολομβίας την περίοδο 2002-2010, Αλβάρο Ουρίμπε), είναι ξεκάθαρο πως όποια νομιμοποίηση κι αν είχε αυτή, εξατμίστηκε για τον περισσότερο κόσμο. Αλλά, αν μία προοδευτική εναλλακτική δεν καλύψει το κενό, τότε ο δρόμος θα ανοίξει για μία απολυταρχική επίλυση στην κρίση ηγεμονίας, όπως ακριβώς έγινε το 1977-78. Όσον αφορά αυτό το ενδεχόμενο, ο Μαρτίνεζ του CUT δηλώνει πως:

*Προσπαθούμε να συνεχίσουμε με διαρκείς δράσεις [...] η 21η (εν. Νοέμβρη) ήταν μια εκπληκτική επίδειξη μαχητικού πνεύματος. Έγιναν *cacerolazos* σε όλη τη χώρα [...] Οπότε η καταστολή πιθανότατα θα χειροτερέψει, γιατί έχουμε μία ακροδεξιά κυβέρνηση. Αλλά οι άνθρωποι δεν αντέχουν άλλο, όμως χωρίς σαφή κατεύθυνση οι άνθρωποι δεν ξέρουν προς τα που να βαδίσουν, αυτό θα συμβεί και πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι.*

Δεδομένης της πρότερης εμπειρίας, θα ήταν επίσης ανόητο να βασιζόμαστε στις κάλπες για μία αρμόζουσα απάντηση στην κρίση. Το μαχητικό πνεύμα των ανθρώπων πρέπει να οργανωθεί ανεξάρτητα, γύρω από τα πιο άμεσα αιτήματα τους: επιτροπές συνταξιούχων, νεολαίων, γυναικών, για τα μυριάδες αιτήματα. Πρέπει να οργανωθούν για να ασκήσουν πίεση και να εμπλακούν με άμεση δράση – το διακύβευμα που τέθηκε στους δρόμους θα κερδηθεί στους δρόμους. Θα πρέπει επίσης να δράσουν συλλογικά και κανένας ιδιαίτερος τομέας δεν θα πρέπει να εμπλακεί σε ξεχωριστές διαπραγματεύσεις όπως έγινε το 2014· το κλειδί είναι

η ενότητα.

Το εργατικό κίνημα πρέπει να είναι δυνατό και να δώσει το παράδειγμα. Σε σχέση με το μέγεθος της κρίσης που αντιμετωπίζει το πολιτικό κατεστημένο, υπάρχει η ανάγκη να έρθει η δύναμη από τα κάτω. Μιλώντας στο ROAR, ένας ακτιβιστής από τις εργατικές συνοικίες του Κάλι σημείωσε τα εξής:

Η κατάσταση είναι θερμή. Οι άνθρωποι τώρα πιστεύουν ότι η κατάσταση μπορεί όντως να αλλάξει. Αλλά χρειάζεται να είμαστε σταθεροί και να απαιτήσουμε την άμεση παραίτηση του Ντούκε. Δεν μπαίνουμε σε καμία διαπραγμάτευση μαζί του. Και γιατί να μπορούμε; Δεν τηρεί ποτέ τις υποσχέσεις του. Θα αξιοποιήσει τις διαπραγματεύσεις μόνο σαν αντιπερισπασμό, ώστε οι άνθρωποι να συναινέσουν με κάποια συμφωνία που δεν πρόκειται να τηρήσει. Αυτή η κυβέρνηση πρέπει να πέσει.

Αυτή η προειδοποίηση γίνεται όλο και πιο επίκαιρη τώρα που η κυβέρνηση καλεί σε εθνικό διάλογο, πιθανότατα για να φθείρει το κίνημα. Ένας αγρότης ακτιβιστής από το Πουτουμάγιο εξηγεί:

Πάντα υποστηρίζαμε πως είναι ένα κράτος-μαφία, αλλά όποτε μας καλούν να κάτσουμε μαζί τους για καφέ, τρέχουμε να παρουσιαστούμε και με αυτό τον τρόπο το νομιμοποιούμε. Χρειάζεται να είμαστε πιο συνεκτικοί.

Ο Μαρτίνεζ από το CUT επίσης τονίζει:

Την Τρίτη 26 [Νοεμβρίου], η Εκτελεστική Επιτροπή της πολιτικής απεργίας θα αποφασίσει σχετικά με την πρόταση. Η κυβέρνηση μιλάει για εθνική συμφωνία με τους δημαγωγούς, όχι με τις λαϊκές οργανώσεις στην πραγματικότητα. Δεν θέλουμε άλλες υποσχέσεις. Ξέρουν τα αιτήματά μας: κοινωνική πρόνοια, εργατικά δικαιώματα. Ο διάλογος για την κυβέρνηση είναι ένας τρόπος να επιβάλλουν τις θέσεις τους, δεν πρέπει να είμαστε αφελείς ως προς αυτό.

Η τελευταία αυτή κρίση στην Κολομβία απέχει πολύ από το να επιλυθεί. Η πρόκληση για τις λαϊκές κινητοποιήσεις συνίσταται

στη διατήρηση του μομέντουμ, στη μετατροπή της οργής σε οργάνωση, των σλόγκαν σε προτάσεις που θα πρέπει να κερδηθούν στον δρόμο, την ίδια στιγμή που πρέπει το κίνημα να παραμείνει ενωμένο και να αποφύγει τον κίνδυνο του κατακερματισμού.

Την ίδια ώρα, άσκοπες διαπραγματεύσεις, εν είδη μεταμέλειας πρέπει να αποφευχθούν, καθώς και οι προβοκάτσιες που μπορεί να στρέψουν μερίδες των διαδηλωτών να συγκρουστούν μεταξύ τους. Ένα κύμα αγροτικών ταραχών ετοιμάζεται για το επόμενο έτος, όταν θα ενωθεί με μία νέα γενιά εξεγερμένων των πόλεων, που έμαθαν το μάθημά τους με τον σκληρό τρόπο. Τότε θα υπάρξει η ευκαιρία να δοθεί το τελειωτικό χτύπημα στην ακροδεξιά. Αν οι ολιγάρχες της Κολομβίας πιστεύουν όντως πως αυτή είναι μία περαστική κατάσταση που θα συντριβεί μέσω παραπλάνησης και καταπίεσης, θα τα βρουν μπροστά τους.

Η Υγεία στην παγίδα της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης

της Αθανασίας Δέτσικα*

«Θα ήθελα να ξεκαθαρίσω επίσης, και αυτό θέλω να καταστεί σαφές, ότι είναι άλλο το δημόσιο σύστημα υγείας και άλλο κρατικό σύστημα υγείας. Να δώσω ένα παράδειγμα: σε μια σοσιαλιστική χώρα, τη Σουηδία, το νοσοκομείο Καρολίνσκα. Είναι ένα νοσοκομείο πρότυπο, το οποίο παρέχει εξαιρετικές υπηρεσίες υγείας, δωρεάν υπηρεσίες υγείας προς τους πολίτες της χώρας αυτής.

Είναι δημόσιο νοσοκομείο, αλλά δεν είναι ένα κρατικό νοσοκομείο.»

Η νεόκοπη κυβέρνηση, από την προεκλογική περίοδο ακόμα, έχει κάνει ξεκάθαρες τις προθέσεις της: θα παραμείνει όσο καιρό χρειάζεται στην εξουσία, χρησιμοποιώντας υπέρμετρη κρατική βία αν απαιτείται, μέχρι να καταφέρει να υλοποιήσει εκείνες τις πολιτικές που θα μεταρρυθμίσουν τους θεσμούς και τις ποικίλες πτυχές της καθημερινής μας ζωής σε μια εντελώς νέα κατεύθυνση. Έτσι ώστε, μέχρι το τέλος της θητείας της, να μπορεί να το διαλαλήσει υπερήφανα: υπήρξε η πρώτη πραγματικά νεοφιλελεύθερη δεξιά κυβέρνηση στην Ελλάδα.

Εν αρχή

Οι προβληματικές στην υγεία δεν ξεκινούν προφανώς από την εκλογή της νέας κυβέρνησης, ούτε αυτό πρόκειται για ένα κείμενο το οποίο θα προσπαθήσει να κάνει ανασκόπηση όλων των ελλείψεων και των προβλημάτων που υπάρχουν. Αναφορικά όμως με αυτά, την τελευταία δεκαετία το ΕΣΥ «πάσχει», βασικά, από τεράστιες ελλείψεις μόνιμου προσωπικού και φαρμακοτεχνικών υλικών. Οι εθνικές δεσμεύσεις, εξαιτίας της υπογραφής των μνημονίων, επέβαλαν το μέτρο 5 προς 1, δηλαδή για κάθε 5 εργαζομένους στο δημόσιο τομέα που αποχωρούν να προσλαμβάνεται ένας, το οποίο αναπόφευκτα οδήγησε στην ερήμωση των κλινικών, των επειγόντων και των εργαστηρίων από προσωπικό. Ταυτόχρονα, η μειωμένη χρηματοδότηση οδήγησε σε έλλειψη βασικών φαρμάκων και υλικών στην καθημερινότητα των νοσοκομείων, τα οποία απλά έμαθαν να ανταπεξέρχονται χωρίς όσα κάθε φορά τους έλειπαν. Η ανανέωση του εξοπλισμού, η ανακαίνιση των νοσοκομείων και η αγορά οχημάτων για το ΕΚΑΒ συχνά καλύφθηκαν από δωρεές ιδιωτών.

Η κατάσταση αυτή σαφώς και είχε ως αποτέλεσμα τη στροφή των πολιτών προς τις ιδιωτικές εταιρείες ασφάλισης και παροχής υπηρεσιών – κυρίως στον τομέα της πρόληψης, των απεικονιστικών εξετάσεων κτλ.

Έτσι, το κενό μεταξύ των αναγκών υγείας του πληθυσμού και των δυνατοτήτων κάλυψής τους από το ΕΣΥ σταδιακά διογκώθηκε, καθώς, συν τοις άλλοις, η δυνατότητα κάλυψης του κόστους της ιατροφαρμακευτικής φροντίδας με ίδιους πόρους από την πλευρά των πολιτών –όπως συνέβαινε για πολλά χρόνια– εξαντλήθηκε εξαιτίας της δραματικής μείωσης των ατομικών και οικογενειακών εισοδημάτων. [1]

Η κυβέρνηση του Κυριάκου Μητσοτάκη μπορεί να επιθυμεί να αναδιοργανώσει το ΕΣΥ με βάση τις αρχές του λεγόμενου νέου δημόσιου μάνατζμεντ, έτσι ώστε ως προς τη δομή και τους κανόνες λειτουργίας του να προσιδιάζει περισσότερο σε ιδιωτική εταιρεία με την υιοθέτηση και της αντίστοιχης κουλτούρας (αντιμετωπίζοντας δηλαδή τους ασθενείς ως καταναλωτές υπηρεσιών), αφήνοντας μας ολίγον τι ανατριχιασμένες, αλλά και η προηγούμενη κυβέρνηση στάθηκε ανίκανη να βελτιώσει την κατάσταση στην υγεία. Η βασική της στρατηγική, όπως και στους περισσότερους τομείς, ήταν η μετριοπαθής διαχείριση των τεράστιων προβλημάτων και ελλείψεων, κυρίως με προσλήψεις επικουρικού προσωπικού με ιδιωτικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου μέσω ΕΣΠΑ, και η κάλυψη μόνο των πραγματικά επείγουσών αναγκών σε υλικά και φάρμακα. Ίσως η μοναδική πράξη που μπορούμε να της αναγνωρίσουμε ότι ήταν προς την κατεύθυνση ανακούφισης των πιο αδύναμων συμπολιτών μας είναι πιθανότατα ο νόμος ν.4368/2016, ο οποίος εξασφαλίζει την πρόσβαση όλων των ανασφάλιστων πολιτών στην υγεία.

Back to the future

Η είδηση ότι η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων νοσοκομείων ξεκινά από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων μπορεί να μην πήρε τις διαστάσεις τις οποίες θα έπρεπε την προηγούμενη εβδομάδα,[2] όμως δεν μας προκαλεί την παραμικρή εντύπωση. Βρίσκεται, μάλιστα, σε απόλυτη σύμπνοια με την πρόταση του Πανελλήνιου Ιατρικού Συλλόγου (ΠΙΣ) να μετατραπούν τα δημόσια νοσοκομεία από πρόσωπα δημοσίου δικαίου σε πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Ο υπουργός Υγείας Βασίλης Κικίλιας απαντώντας στη

σχετική ερώτηση που του τέθηκε στη Βουλή την προηγούμενη εβδομάδα, αρνήθηκε ότι υπάρχει σχέδιο να δεσμευτούν όσες κλίνες του νοσοκομείου χρειαστεί για να τις αξιοποιήσουν ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, και ουσιαστικά άδειασε τον διοικητή της 6ης ΥΠΕ (η χώρα χωρίζεται σε 7 μεγάλες υγειονομικές περιφέρειες, τις ΥΠΕ, οι υπεύθυνοι των οποίων ορίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση). Κατά την άρνηση του όμως για την παραχώρηση τμημάτων του δεύτερου μεγαλύτερου νοσοκομείου της χώρας σε ιδιώτες για τουρισμό υγείας, ο υπουργός παραδέχτηκε πολύ πιο ωμά τα μεγάλα του σχέδια για το ΕΣΥ:

...θα ήθελα να ξεκαθαρίσω επίσης, και αυτό θέλω να καταστεί σαφές, ότι είναι άλλο το δημόσιο σύστημα υγείας και άλλο κρατικό σύστημα υγείας. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι μπορεί, όπως κάνουν ήδη τα νοσοκομεία μας και κάνει ο ΕΟΠΥΥ, να παίρνει υπηρεσίες από τον ιδιωτικό τομέα και να δίνει τη δυνατότητα στους γιατρούς μας, στους νοσηλευτές μας, στο διοικητικό προσωπικό να εξυπηρετεί καλύτερα τον κόσμο, πιο ποιοτικά, πιο γρήγορα, ενδεχομένως με τελευταίας τεχνολογίας μηχανήματα κλπ...

Τώρα σε ό,τι έχει να κάνει με τα σχέδια ιδιωτικοποίησης των δημόσιων νοσοκομείων κλπ., νομίζω ότι μετράει και είναι πάρα πολύ σημαντικό αυτό το οποίο λέει η πολιτική ηγεσία. Σέβομαι τον Πανελλήνιο Ιατρικό Σύλλογο. Ο καθένας μπορεί να σέβεται όλα αυτά τα οποία ακούει για την υγεία, αν είναι τεκμηριωμένα, αλλά εγώ δεν μπορώ να σχολιάσω αυτά τα οποία δηλώνει ο ΠΙΣ. Τα ακούω όμως.» [3]

Ο υπουργός δεν έχει κανένα πρόβλημα να παραδεχτεί ότι η ιδέα τα νοσοκομεία να παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους για τους ασφαλισμένους, ενώ οι δομές τους έχουν ιδιωτικοποιηθεί, τον ενδιαφέρει και σαφώς και την σέβεται. (Το αν το σύστημα που οραματίζεται ο Κικίλιας περιλαμβάνει τη δωρεάν περίθαλψη και για τους ανασφάλιστους, θα μπορούσε να απαντηθεί εύκολα αν αναλογιστούμε ότι η παύση έκδοσης ΑΜΚΑ για τους πρόσφυγες ήταν μια από τις πρώτες πράξεις της κυβέρνησης).

Η μετατροπή των νοσοκομείων από πρόσωπα δημοσίου δικαίου σε πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου σημαίνει ένα πράγμα: ότι το κανονιστικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη λειτουργία τους θα αλλάξει άρδην.

Ακριβώς όπως οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, θα είναι δυνατόν πλέον τα νοσοκομεία να πωληθούν ολόκληρα σαν μονάδες, να υπάρξουν μέτοχοι και διοικητικά συμβούλια, να εκμισθωθούν τμήματα τους και, στην τελική, να λειτουργήσουν με αποκλειστικό γνώμονα τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς και το αγαπημένο όλων των νεοφιλελεύθερων, το κέρδος!

Από τις αρχές του 2019, η Νέα Δημοκρατία παρουσιάζοντας το πρόγραμμα της, σκιαγράφησε και τις προθέσεις της.[4] Σαφείς στόχοι για τη μείωση του καρκίνου, της παιδικής παχυσαρκίας και του καπνίσματος, εκσυγχρονισμός της πρόσβασης στα νοσοκομεία με ηλεκτρονικά ραντεβού και ατομικό φάκελο υγείας, εξατομικευμένες ειδοποιήσεις με SMS για τις εξετάσεις προληπτικού ελέγχου. Υποσχέθηκε επίσης την ανανέωση των συμβάσεων των επικουρικών γιατρών (να σημειώσουμε πως από τις 30/10/2019 οι επικουρικοί γιατροί βρίσκονται για άλλη μια φορά αντιμέτωποι με την απόλυση λόγω λήξης των συμβάσεων τους και δίνουν τον δικό τους αγώνα για να παραμείνουν με μόνιμες συμβάσεις στα νοσοκομεία), στοχευμένες προσλήψεις ειδικευμένων ιατρών και αύξηση του προϋπολογισμού για την ανακαίνιση των κτιρίων.

Συνεχής αξιολόγηση των διοικητών και των εργαζομένων, μάλιστα αναμένεται το έργο των διοικητών να αξιολογείται ανά τρίμηνο, εισαγωγή μάνατζερ για την αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων και έναρξη του ιατρικού τουρισμού στην Ελλάδα. Ανάθεση τμήματος των υπηρεσιών υγείας όπως οι αξονικοί και μαγνητικοί τομογράφοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες πρέπει «...να γίνουν πιο ανταγωνιστικές και πιο εξωστρεφείς, να προσφέρουν θέσεις εργασίας και ποιοτικές υπηρεσίες» (Κ.Μητσοτάκης στην παρουσίαση του προγράμματος Υγείας της ΝΔ 23.2.2019). Συνεργασία με τους μεγάλους ιατρικούς ομίλους, καλοί ιδιώτες

που θα σώσουν τις υποστελεχωμένες Μονάδες Εντατικής Θεραπείας, οι οποίες κλείνουν τις κλίνες τους την μία μετά την άλλη, ενώ ταυτόχρονα και η υπόσχεση να σταθεί η νέα κυβέρνηση ενάντια στις κομματικές προσλήψεις – όπως έδειξε η πραγματικότητα, 9 μήνες μετά, σχεδόν όλοι οι διοικητές νοσοκομείων που όρισε η ΝΔ είναι μέλη του κόμματος, και οι περισσότεροι μη σχετικοί με τον τομέα της υγείας. Η αλήθεια είναι ότι από την βαλκάνια ψυχή της γράφουσας θα πήγαζε ένα βαθύ γέλιο στην ιδέα ότι SMS υπενθύμισης για προληπτικές εξετάσεις θα σταλούν σε Έλληνες πολίτες και αυτοί θα καταφέρουν όντως να τα διαβάσουν και να θυμηθούν τα ραντεβού τους, αν δεν την έπιανε σύγκρυο από τις νεοφιλελεύθερες τομές του προγράμματος της ΝΔ.

Το NHS (National Health Service), ίσως το πιο κοντινό στο δικό μας παράδειγμα εθνικού συστήματος υγείας, έχει ήδη παραχωρήσει σημαντικά τμήματά του στους ιδιώτες. Όπως ακριβώς οι γραμμές των τρένων, τα καλώδια του τηλεφώνου, οι δρόμοι, τα λιμάνια και οτιδήποτε άλλο έχτισε η βρετανική εργατική τάξη και πούλησε με σιδερένια θέληση η Μάργκαρετ θάτσερ από τα τέλη της δεκαετίας του '80. [5]

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στη λογική των μεταρρυθμίσεων του νεοφιλελευθερισμού περιλαμβάνεται πάντοτε και η γραφειοκρατικοποίηση των δομών τις οποίες προσπαθεί να μετασχηματίσει (γραπτή αξιολόγηση, αριθμητικοί στόχοι μείωσης του καρκίνου ή της παχυσαρκίας κτλ.), ταυτόχρονα με τη διείσδυση ανταγωνιστικών λογικών στην υγεία, όπως για παράδειγμα την επιβράβευση με bonus των ιατρών που καταφέρουν να έχουν τους πιο ικανοποιημένους ασθενείς στο λιγότερο δυνατό χρόνο – αλλά όχι και τους πιο υγιείς!

Η κυβέρνηση, λοιπόν, επιδιώκει η κληρονομιά της στο ΕΣΥ να ανοίξει την πόρτα στις ιδιωτικοποιήσεις. Κανείς δεν ξέρει πραγματικά το μέγεθος των βλέψεων τους. Μπορεί μόνο να υποθέσει ότι θα σταματήσουν εκεί που θα τους αναγκάσουν οι κοινωνικές αντιστάσεις. Μέχρι τώρα κάποιες δηλώσεις στελεχών «ξεφεύγουν», μόνο και μόνο για να διαψευσθούν λίγες μέρες μετά, αλλά ο λαός ξέρει και λέει: όπου υπάρχει καπνός, υπάρχει και φωτιά.

*** Η Αθανασία Δέτσικα είναι αγροτική ιατρός.**

1 Βλ. Και τη σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/chp_gr_greece.pdf.

2 <https://thepressproject.gr/apo-to-nosokomio-ioanninon-xekina-i-idiotikopiisi-ton-dimosion-nosokomion/>.

3 ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΒΟΥΛΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΜΗ΄ Παρασκευή 15/11/2019, Απάντηση στην ερώτηση με αριθμό 206/12-11-2019 του Βουλευτή Β2 Δυτικού Τομέα Αθηνών της ΜΕΡΑ25 κ. Κρίτωνα Αρσένη προς τον Υπουργό Υγείας, με θέμα: «Σχέδια ιδιωτικοποίησης των δημόσιων Νοσοκομείων»

4 <https://www.skai.gr/news/world/to-programma-tis-nd-gia-tin-ygeia-parousiase-o-kyriakos-mitsotakis-v>.

Στον μαθητή με την καλύτερη επιχειρηματική ιδέα η σημαία το 2020!

του Στέφανου Μπατσή

«Η ανάληψη των νέων καθηκόντων (...) με δεσμεύει ώστε να εργαστώ ακόμα πιο εντατικά για την προώθηση της επιχειρηματικής σκέψης, της καινοτομίας και του οικονομικού εγγραμματισμού στα σχολεία της χώρας μας αλλά και όλης της Ευρώπης. Είναι η ώρα το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να ακολουθήσει τον ευρωπαϊκό δρόμο, να υιοθετήσει καλές πρακτικές και να εκσυγχρονιστεί έχοντας πάντα στο επίκεντρο τον μαθητή».

Αργύρης Τζικόπουλος,

Chair of the Board of Executives του Junior Achievement Europe

Το ότι ο νεοφιλελευθερισμός αποτελεί ένα πρόγραμμα αναδιοργάνωσης της οικονομίας υπέρ των δυνάμεων της αγοράς που απαιτεί αθρόες ιδιωτικοποιήσεις κι εν γένει τη ριζική αποδυνάμωση του κράτους προς όφελος της ιδιωτικής σφαίρας είναι αλήθεια. Αλλά είναι μια αλήθεια μερική και αποπροσανατολιστική ως προς την προσπάθεια διαύγασης του πολιτικού και ανθρωπολογικού ίχνους που αφήνει ο νεοφιλελευθερισμός στη συγκρότηση της κοινωνικής ζωής και της σύγχρονης υποκειμενικότητας. Πολύ περισσότερο, η αναζήτηση της απαρχής –ως μιας καθοριστικής στιγμής– της διαδικασίας νεοφιλελευθεροποίησης στην υπογραφή μεγάλων αποκρατικοποιήσεων

και στη νομοθέτηση ενός κανονιστικού πλαισίου ευνοϊκού για την ιδιωτική οικονομία αποδεικνύεται πολιτικά μη χρήσιμη. Τουναντίον, μια πολιτική που επιθυμεί να αλλάξει την κοινωνία –άρα και τον άνθρωπο– οφείλει να καταπιαστεί με τον νεοφιλελευθερισμό ως μια μορφή διακυβέρνησης των πληθυσμών, των θεσμών και των ατόμων, η οποία στηρίζεται και στηρίζει τη διάχυση των λογικών της αγοράς, της επιχειρηματικότητας και του ανταγωνισμού σε κάθε πτυχή, σε κάθε τομέα της κοινωνικής ζωής, ανεξαρτήτως εάν αυτός τυπικά λειτουργεί εντός της σφαίρας επιρροής του κράτους ή της ιδιωτικής οικονομίας. Οφείλει, επίσης, να ερμηνεύσει και να κατανοήσει τους τρόπους με τους οποίους ο νεοφιλελευθερισμός μετασχηματίζει τις σχέσεις των ανθρώπων και εμπλέκει τα υποκείμενα στην ίδια τους τη διακυβέρνηση ούτως ώστε να μπορεί να λειτουργεί και να αποκτούν νόημα και αξία οι θεσμοί και οι δομές που δημιουργεί.¹

Έτσι, στο επίπεδο της παιδείας, πέραν της αναζήτησης του φορέα της εκπαιδευτικής διαδικασίας ή του αν αυτή σχεδιάζεται και υλοποιείται αποκλειστικά από το κράτος ή μερικώς και από την ιδιωτική πρωτοβουλία, θα πρέπει να προχωρήσουμε στη διαπίστωση πως οι λογικές του νεοφιλελευθερισμού έχουν εγκαθιδρυθεί στην καρδιά της εκπαίδευσης, σε μια διαδικασία παράλληλη με –ει μη και ανεξάρτητη από– τους κεντρικούς, θεσμικούς μετασχηματισμούς που την αφορούν. Μολονότι εκφράζεται εναργέστερα σήμερα, υπό τη διακυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας και φαιδρών περιπτώσεων όπως η υπουργός Παιδείας Νίκη Κεραμέως και ο υπουργός Ανάπτυξης Άδωνις Γεωργιάδης, στην πραγματικότητα η αγοραία νοοτροπία, η λογική των επιχειρήσεων έχει διεισδύσει στο σχολικό περιβάλλον εδώ και χρόνια και φυσικά δεν πλήττει μόνο τα παιδικά μυαλά των ιδιωτικών σχολείων.

Το Νοέμβριο του 2005 ιδρύεται στην Ελλάδα ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός *Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων/Junior Achievement Greece (ΣΕΑ/JA Greece)*, ως ελληνικό παράρτημα ενός οργανισμού παγκόσμιας κλίμακας ο οποίος αποσκοπεί στην

«εφαρμογή προγραμμάτων επιχειρηματικότητας στην εκπαίδευση». Όπως διαβάζουμε χαρακτηριστικά, τα προγράμματα του ΣΕΝ εισάγουν τους μαθητές, ήδη από την παιδική τους ηλικία, στις βασικές έννοιες της επιχειρηματικότητας, τους φέρνουν –μέσω διαφόρων συνεργασιών– σε επαφή με τον κόσμο των επιχειρήσεων, τους παρέχουν τα εφόδια που κρίνονται απαραίτητα ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν ως μελλοντικοί πολίτες στο «σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον». Τα υλοποιούμενα προγράμματα σχεδιάζονται για κάθε βαθμίδα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, από την πρωτοβάθμια μέχρι και την τριτοβάθμια, και φέρουν εύγλωττους –και ολίγον ανατριχιαστικούς– τίτλους όπως: «Στη σκιά ενός στελέχους», «Η δική μου επιχείρηση!», «ENTERPRENEURIAL SKILLS PASS» και «CREATE YOUR FUTURE» [κεφαλαία στο πρωτότυπο].

Ο τρόπος υλοποίησης των προγραμμάτων είναι απλός. Αφότου εγκριθούν από το υπουργείο Παιδείας, κοινοποιούνται και καλούν τους εκπαιδευτικούς να αποστείλουν αίτηση ενδιαφέροντος για το πρόγραμμα που θα ήθελαν να πραγματοποιηθεί στο σχολείο στο οποίο εργάζονται. Η υλοποίηση βασίζεται στη συνέργεια των εκπαιδευτικών κι ενός δικτύου εθελοντών με προέλευση από τον κόσμο των επιχειρήσεων.

Ένα από τα μακροβιότερα και πιο επιτυχημένα προγράμματα του ΣΕΝ είναι η Εικονική Επιχείρηση, το οποίο έχει μια υπερδεκαετή ιστορία με εκατοντάδες συμμετοχές σχολείων όλης της επικράτειας.

Η λειτουργία της Εικονικής Επιχείρησης έχει ως εξής: στην αρχή της σχολικής χρονιάς οι μαθητές σκέφτονται μια καινοτόμο επιχειρηματική ιδέα και την υλοποιούν φτιάχνοντας μια εικονική μεν, καθόλα αληθοφανή δε, επιχείρηση, η οποία διαθέτει τις τυπικές δομές ενός τέτοιου νομικού προσώπου (διοικητικό συμβούλιο, μετοχοποίηση, εκπροσώπηση κλπ.). Περίπου στο μέσο της χρονιάς, οι μαθητές-επιχειρηματίες εκθέτουν και πωλούν τις ιδέες τους σε πραγματικές εμπορικές εκθέσεις των ελληνικών μεγαλουπόλεων, ενώ διαγωνίζονται παράλληλα παράλληλα για το βραβείο της «Καλύτερης Εικονικής Επιχείρησης» του έτους. Οι

νικήτριες επιχειρήσεις εκπροσωπούν το εθνόσημο σε αντίστοιχους ευρωπαϊκούς και παγκόσμιους διαγωνισμούς κ.λπ., κ.λπ. Ας κρατήσουμε επίσης ότι μετά το πέρας των διαγωνισμών, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα πιστοποίησης των δεξιοτήτων που απέκτησαν κατά την ενιαύσια διαδικασία, αξιολογώντας τις επιχειρηματικές τους ικανότητες μέσω μιας διαδικτυακής εξέτασης και της απόκτησης του σχετικού διπλώματος (Entrepreneurial Skills Pass).

Το παραπάνω παράδειγμα, κατά τη γνώμη μας, δείχνει ολοφάνερα πως στα διάκενα των μεγάλων ιδεολογικών και πολιτικών συγκρούσεων για τα κεντρικά επίδικα της παιδείας, οι λογικές του νεοφιλελευθερισμού διαχέονται ήδη, λιγότερο ή περισσότερο αθόρυβα, αποικίζοντας την εκπαιδευτική διαδικασία, κατασκευάζοντας υποκείμενα και «διαμορφώνοντας τις ψυχές των ανθρώπων» – για να χρησιμοποιήσουμε την παραθεωρημένη αλλά καίρια αποστροφή της Μάργκαρετ Θάτσερ. Όλα τα βασικά σημεία του νεοφιλελεύθερου υποδείγματος διακυβέρνησης είναι εδώ: η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα, η οποία φτάνει στο σημείο να γίνεται ο τρόπος όπου κατοικεί η αλήθεια για τη σύγχρονη εκπαίδευση, η μετρησιμότητα και η ποσοτικοποίηση των μαθητικών δραστηριοτήτων, η συγκριτική αξιολόγηση, ο ανταγωνισμός μεταξύ των παιδιών, η συγκρότηση και πραγμάτευση του εαυτού με όρους και λογικές των επιχειρήσεων και του μάνατζμεντ.

Ίσως πρέπει, μάλιστα, να σταθούμε λίγο περισσότερο στο τελευταίο σημείο, καθώς μας μεταφέρει ομαλά από την παιδεία στον νεοφιλελευθερισμό και πάλι πίσω. Ίδιον της νεοφιλελεύθερης κατασκευής της πραγματικότητας είναι η «στρατηγική ανάπτυξη του εαυτού».

Το πρόταγμα των γκουρού του οικονομικού κόσμου περιλαμβάνει τη μεταφορά των αναλυτικών εργαλείων των επιχειρήσεων στην ανάλυση και την ανάπτυξη των ανθρώπινων συμπεριφορών.

Για παράδειγμα, η μέθοδος ανάλυσης SWOT (Strenghts,

Weaknesses, Opportunities, Threats), η οποία πιθανότατα σχεδιάστηκε από τον Αμερικανό σύμβουλο επιχειρήσεων Albert S. Humphrey μέσω συγκριτικής εξέτασης δεδομένων από αμερικανικές εταιρείες κολοσσούς των δεκαετιών 1960 και 1970, προτείνεται και ως μια μέθοδος κατανόησης και υποβοήθησης του εαυτού μέσα στο εκάστοτε «αφιλόξενο» περιβάλλον. Συναφώς, η έννοια του self-branding, δηλαδή η κατασκευή και προώθηση του ατόμου με όρους μάρκετινγκ μιας εμπορικής φίρμας, συνοψίζει άριστα τη δυνατότητα του νεοφιλελευθερισμού να εμπλέκει και να κινητοποιεί τα υποκείμενα στην κατεύθυνση συγκρότησης ενός εξορθολογισμένου, επιχειρηματικού και επικοινωνιακά στρατηγικού Εγώ. Τα σημερινά υποκείμενα οφείλουν να σχεδιάζουν και να υλοποιούν ασταμάτητα πρακτικές και τεχνικές επιμέλειας του εαυτού ώστε να «πουλάνε» σε όποιο πεδίο της πραγματικότητας χρειάζεται – στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση, ακόμη και στην ψηφιακή ερωτική τους ζωή· συμμετέχουν επομένως στην παραγωγή τους ως εμπορευματοποιημένων υποκειμένων.

Ο σημερινός χαοτικός και ανταγωνιστικός κόσμος της εκπαίδευσης βρίθει τέτοιων παραδειγμάτων. Οι μαθητές, ήδη από την εισαγωγή τους στις πρώτες εκπαιδευτικές βαθμίδες, καλούνται μαζί με το υποστηρικτικό τους περιβάλλον –οικογένεια, καθηγητές, φροντιστές, σύμβουλοι εκπαίδευσης κ.λπ.– να καταρτίσουν ένα στρατηγικό πλάνο σύμφωνα με το οποίο θα πορευτούν και θα επιτύχουν. Η μελέτη των μαθημάτων πρέπει να υπακούει στο κάλεσμα της αποτελεσματικότητας όπως αυτή αποτυπώνεται στους βαθμούς, ο χρόνος πρέπει να κατανέμεται μελητημένα και με ακρίβεια ανάμεσα στις διάφορες δραστηριότητες, η μάθηση πρέπει να είναι δια βίου και να επιβεβαιώνεται μέσω της αδιάκοπης λήψης νέων πτυχίων, πιστοποιήσεων και διδακτικών μονάδων.

Συνεπώς, στον ίδιο βαθμό με την προϊούσα διείσδυση της αγοράς στην εκπαίδευση με όρους ιδιωτικής αντί κρατικής ιδιοκτησίας των σχολείων ή των πανεπιστημίων, αν όχι περισσότερο, θα πρέπει να μας αφορά η διείσδυσή της ως μια δέσμης αξιών και λογικών που διαμορφώνουν τα υποκείμενα και τα οδηγούν σε

Εν κατακλείδι, μπορεί ο τίτλος του άρθρου να είναι λίγο clickbait, αλλά είναι και βγαλμένος από τη σημερινή πολιτική πραγματικότητα και την κίνηση των ιδεών στον δημόσιο λόγο. Η Νίκη Κεραμέως και το επιτελείο της σχεδιάζουν ήδη την επίσημη εισαγωγή της επιχειρηματικότητας –ως μαθήματος; ως επιμορφωτικών προγραμμάτων; άγνωστο!– σε όλα τα σχολεία της χώρας, ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης «θα στηρίξει» την ένταξη της Ρομποτικής στα σχολικά προγράμματα προς άγραν καινοτομίας και, άρα, ανάπτυξης, ενώ ο Άδωνις Γεωργιάδης φέρνει βόλτα –με μικρή επιτυχία– τα ιδιωτικά σχολεία της πρωτεύουσας, για να αναλύσει τη σημασία του τουρισμού για την ανάπτυξη, προμοτάροντας το Ελληνικό και το σχέδιο της Cosco για τον Πειραιά. Τι σημαίνουν όλα αυτά για εμάς; Σημαίνουν, κατ’ αρχάς, ότι επείγει μια ανάλυση όλου του φάσματος νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης, από τα πιο εμβληματικά μέχρι τα πιο κρυφά της σημεία. Έπειτα, στο επίπεδο της ενασχόλησής μας με την εκπαίδευση, ότι νέα επίδικα πρέπει να βρουν τη θέση τους δίπλα στα πιο κλασικά και παγκοίμως παραδεδεγμένα. Τέλος, εξίσου σημαντικό είναι το χρέος μας να καταλάβουμε τη θέση του υποκειμένου στη σημερινή πραγματικότητα, να μιλήσουμε με τους γύρω μας για την καθημερινότητά τους, να δούμε πού, τέλος πάντων, στεκόμαστε, από πού ξεκινάμε το εγχείρημα μας να αλλάξουμε τον κόσμο. Αν θέλουμε να τον αλλάξουμε.

1 Σε αυτή τη γραμμή σκέψης, το νέο τεύχος του περιοδικού Kaboom, που αναμένεται να κυκλοφορήσει σε μερικές μέρες, κάνει λόγο για «ανθρωπολογία του νεοφιλελευθερισμού». Μια ιδέα για τη συγκεκριμένη κατεύθυνση μπορεί να πάρει κανείς από τα αποσπάσματα του εισαγωγικού του σημειώματος που προδημοσιεύτηκαν εδώ.

Εξέγερση στη Χιλή: μια ολόκληρη χώρα ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό

αναδημοσίευση από το συντροφικό Beyond Europe

στο ρεπορτάζ και τις φωτογραφίες ο Paul Frei, στη (βιαστική) μετάφραση ο Στέφανος Μπατσής

Μια φωτιά έχει ξεσπάσει στη Νότια Αμερική. Κι ενώ στη Βραζιλία και τη Βολιβία τα τροπικά δάση καίγονται κυριολεκτικά, στην Αργεντινή έχουμε εδώ και εβδομάδες πορείες και διαμαρτυρίες ενάντια στις νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις του συντηρητικού προέδρου Μάκρι. Στο Περού ο πρόεδρος διαλύει το Κοινοβούλιο και στο Εκουαδόρ η κυβέρνηση αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα έπειτα από τις μαζικές διαδηλώσεις και τη γενική απεργία.

Μέσα σ' αυτό το χάος, η Χιλή παρουσιάζεται ως μια ήρεμη και σταθερή χώρα, και γι' αυτό ο δεξιός πρόεδρος και δισεκατομμυριούχος Πινέιρα ακόμη κομπάζει στις αρχές του Οκτώβρη: η Χιλή είναι «μια όαση στη μέση μιας ανήσυχης Λατινικής Αμερικής». Λιγότερο από δύο εβδομάδες αργότερα κι η αφήγηση αυτή έχει εκραγεί. Τώρα, ο Πινέιρα μιλάει για «έναν πόλεμο απέναντι σε έναν ισχυρό εχθρό».

Από την 19η Οκτωβρίου, μια πανεθνική εξέγερση έχει εξαπλωθεί στη Χιλή. Η ισορροπία ύστερα από μόλις λίγο περισσότερο από μία εβδομάδα είναι η εξής: 20 θάνατοι, χιλιάδες τραυματίες, από τους οποίους σχεδόν 500 με τραύματα από πυροβολισμούς, 6000 συλλήψεις, 18 καταγγελίες ενάντια στην αστυνομία για βιασμούς, περισσότεροι από 20 εξαφανισμένοι άνθρωποι.

Τι συνέβη όμως κι η κατάσταση κλιμακώθηκε σε τέτοια έκταση; Βρίσκομαι στο δρόμο για το Σαντιάγκο της Χιλής ώστε να σχηματίσω επιτόπου μια ιδέα της πραγματικότητας.

Η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι

«Η Χιλή είναι ένας κοιμώμενος γίγαντας», μου λέει ο ταξιτζής στη διαδρομή προς το κατάλυμά μου στο Barrio Brasil, λίγα μόνο τετράγωνα μακριά από το Palacio de la Moneda, την έδρα της κυβέρνησης.

«Η αύξηση των κομίστρων υπερχείλισε το ποτήρι», λέει. Μετά τη σταδιακή αύξηση των τιμών των εισιτηρίων, μαθητές και φοιτητές κάλεσαν σε μια συλλογική εισιτηριοδιαφυγή. Οι ίδιοι δεν θίγονται από την αύξηση αυτή, αλλά έδειξαν αλληλεγγύη.

Όταν οι μπάτσοι αντέδρασαν ιδιαίτερα δυναμικά, έγινε επίθεση στο μετρό και ολόκληροι συρμοί παραδόθηκαν στη φωτιά, ενώ σουπερμάρκετ λεηλατήθηκαν και κάηκαν. Στη φτωχή πόλη του Βαλπαράϊσο, αναγκάστηκαν να εκκενώσουν το κοινοβούλιο όταν οι διαδηλωτές κατάφεραν να ξεπεράσουν τους φραγμούς. Από άκρη σε άκρη της χώρας, η αστυνομία έχασε τον έλεγχο και ο πρόεδρος κήρυξε κατάσταση έκτακτης ανάγκης κι έστειλε το στρατό στους δρόμους.

Μετά τη νεοφιλελεύθερη ανοικοδόμηση της χώρας από τον δικτάτορα Αουγκούστο Πινοσέτ (1973-1990), τα περιουσιακά στοιχεία του κράτους ιδιωτικοποιήθηκαν και τα κρατικά επιδόματα μειώθηκαν δραματικά. Μέχρι και σήμερα, το ηλεκτρικό, το νερό, η υγεία, η εκπαίδευση και το συνταξιοδοτικό σύστημα είναι ιδιωτικοποιημένα. Έτσι, η διαμαρτυρία γρήγορα εξελίχθηκε σε μια εξέγερση που κατηγορεί τους καθημερινούς και συστηματικούς περιορισμούς του καπιταλισμού.

Μια καμμένη τράπεζα

Chile despertó

Μία μόλις ημέρα μετά την τεράστια διαδήλωση, οι δρόμοι στο κέντρο του Σαντιάγκο είναι ανατριχιαστικά άδειοι. Η περιοχή γύρω από το Palacio de la Moneda είναι κλειστή. Αστυνομικοί με την πλήρη, πράσινη ενδυμασία στέκονται σε κάθε γωνία και τα μαγαζιά έχουν οχυρώσει τις εισόδους και τα παράθυρά τους.

Με περισσότερους από 1.2 εκατομμύρια συμμετέχοντες στην πρωτεύουσα, η διαδήλωση ήταν η μεγαλύτερη από το τέλος της δικτατορίας, σχεδόν 30 χρόνια πριν. Η διαδήλωση αυτή, όπως και οι προηγούμενες, συγκεντρώνονται στην Plaza Baquenedo. Η πλατεία λειτουργεί ως κυκλικός κόμβος από τον οποίο η 8 λωρίδων, κύρια λεωφόρος Avenida Libertador Bernardo O' Higgins ξεκινά για να καταλήξει στο κτήριο της κυβέρνησης. Κατά μήκος του δρόμου αλλά και στους παράδρομους, μπορεί να δει κανείς

αναρίθμητα γκράφιτι και ταγκιές.

Σε αυτή την περιοχή είναι που συγκεντρώθηκαν τις τελευταίες μέρες οι συγκρούσεις με τους μπάτσους, κι ένας διαδηλωτής μου περιγράφει την κατάσταση. «Η Χιλή ξύπνησε (Chile despertó)», λέει. Το σύνθημα αυτό το ακούει κανείς ξανά και ξανά στις πορείες και το διαβάζει στα μπάνερ.

Στα περίπου δύο χιλιόμετρα που χωρίζουν το Palacio de la Moneda και την Plaza Baquenedo, υπάρχουν τρεις σταθμοί του μετρό, οι οποίοι καταστράφηκαν όλοι και είναι ακόμη κλειστοί. Πέντε κτήρια τα οποία βρίσκονται στη διαδρομή αυτή κάηκαν συθέμελα κι όσα απέμειναν, κυρίως κρατικά κτήρια και μαγαζιά κατά μήκος του δρόμου, είναι κλειστά και οχυρωμένα. Ένα μεγάλο γκράφιτι στολίζει το πολιτιστικό κέντρο Centre Gabriela Mistral: «Κανένας διάλογος όσο ο στρατός βρίσκεται στους δρόμους», έχει γραφτεί στην αυτοσχέδια ξύλινη προστασία του κτηρίου. Οι εικόνες των τανκς στους δρόμους γέννησαν σε πολλούς Χιλιανούς συνειρμούς με τη στρατιωτική δικτατορία και πυροδότησαν μίσος για το κράτος.

Σύμφωνα με μία έρευνα του ινστιτούτου CADEM, το 78% του πληθυσμού είναι ενάντια στις πολιτικές του δεξιού προέδρου και της συμμαχίας του, που απαρτίζεται από δεξιά και φασιστικά κόμματα όπως το Independent Democratic Union (UDI). Μετά τις μαζικές διαμαρτυρίες και τις μεγάλες διαδηλώσεις, ο πρόεδρος Πινέιρα απολογήθηκε και εισήγαγε μια σειρά μεταρρυθμίσεων με σκοπό την επιστροφή στην κανονικότητα, όπως είναι η μείωση των εβδομαδιαίων ορών εργασίας σε 40, η αύξηση του κατώτατου μισθού και των συντάξεων κατά 20%. Με αυτά τα βήματα επιχείρησε να αποκαταστήσει τους φυσιολογικούς ρυθμούς, διότι τη Δευτέρα υποτίθεται πως ένας απεσταλμένος των Ηνωμένων Εθνών θα ερχόταν για να παρατηρήσει την κατάσταση από την άποψη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αν και αυτή η επίσκεψη αναβλήθηκε για άγνωστους λόγους.

Pacos Culiaos – Asesinos

Αλλά αυτές τις μέρες στη Χιλή, κανονικότητα είναι η εξέγερση. Ενώ μια φιλειρηνική, αυθόρμητη πορεία περίπου 2000 ανθρώπων βρίσκεται στο δρόμο για την έδρα της κυβέρνησης, τα οδοφράγματα φλέγονται ξανά στην Plaza Baquedano κι οι μπάτσοι δέχονται επίθεση.

Μια μέρα μετά τη μεγάλη διαδήλωση, αρκετές χιλιάδες άνθρωποι συγκεντρώθηκαν ξανά στην πλατεία για να διαμαρτυρηθούν εκ νέου. Εδώ κανείς δεν θέλει να επιστρέψει στην κανονικότητα. Σ' ένα από τα πανό της διαδήλωσης γράφει πως «ο μεγαλύτερος μου φόβος είναι ότι όλα θα συνεχιστούν σαν να μη συνέβη τίποτα». Λίγα μέτρα πιο πέρα, η κύρια είσοδος του σταθμού του μετρό του Baquedano είναι καλυμμένη με πέτρες και μερικές βόμβες μολότοφ. Οι μπάτσοι είναι πίσω από την πύλη που μπλοκάρει την είσοδο στο μετρό και προσπαθούν να κρατήσουν την είσοδο. Δίπλα στην είσοδο, ένα ακόμη γκραφίτι κατηγορεί του μπάτσους πως «εδώ βασανίζουν».

Η είσοδος του σταθμού Baquenado στο Σαντιάγκο

Πολλές από τις κατηγορίες βαρύνουν τους μπάτσους και τον στρατό. Δεν είναι μόνο ότι οι μπάτσοι και ο στρατός πυροβόλησαν τους διαδηλωτές, τραυματίζοντας εκατοντάδες ανθρώπους, ορισμένους από αυτούς σοβαρά. Αλλά, ακόμη, σύμφωνα με επίσημα νούμερα, 5 διαδηλωτές έχουν ήδη πυροβοληθεί, ποδοπατηθεί ή χτυπηθεί μέχρι θανάτου και τουλάχιστον 20 άνθρωποι έχουν εξαφανιστεί.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το Instituto Nacional de Derecho Humanos (INDH – Εθνικό Ινστιτούτο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα), έχουν υποβληθεί ήδη 94 καταγγελίες για βασανισμό και 18 για σεξουαλική κακοποίηση (συμπεριλαμβανομένων βιασμών).

Ακόμη, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κυκλοφόρησε η αυτοψία κάποιων καμένων σωμάτων, τα οποία βρέθηκαν μέσα σε ένα σουπερμάρκετ. Σύμφωνα με την έκθεση, τα πτώματα έφεραν

τραύματα από πυροβολισμούς στο στήθος, υποδηλώνοντας τη δολοφονία τους και τη συγκάλυψη από την αστυνομία ή το στρατό. Το εάν αυτό είναι αλήθεια θα διασαφηνιστεί οριστικά -εάν φυσικά γίνει αυτό- τις ερχόμενες εβδομάδες.

Οι περισσότεροι διαδηλωτές αλλά και οι ταξιτζήδες, οι δημοσιογράφοι και οι πωλητές των καταστημάτων, πιστεύουν ότι οι μπάτσοι ή άλλοι που παρεισφρέουν στις διαδηλώσεις ευθύνονται πολλές φορές για εμπρησμούς ήδη ληστεμένων σουπερμάρκετ. Ακόμη κι ένας πυροσβέστης από το Σαντιάγκο θεωρεί ότι αυτό είναι πιθανό. «Στην περίπτωση μιας επίθεσης εμπρησμού, η ασφαλιστική εταιρεία οφείλει να πληρώσει για τη ζημιά. Κι άλλωστε γιατί να ληστέψεις ένα ήδη κλεμμένο σουπερμάρκετ;» (Ωστόσο, ο ίδιος απορρίπτει τη λεηλασία, όχι επειδή δεν είναι δίκαια, αλλά γιατί κηλιδώνει τη δημόσια εικόνα των διαδηλωτών).

Η διάθεση στην Plaza Baquenado παραμένει απaráλλαχτη. Στην πλατεία η πορεία τραγουδά, ενώ μικροπωλητές πουλάνε ποτά και φαγητό. Πλαστικές σφαίρες και δακρυγόνα εκτοξεύονται ξανά και ξανά, για να αποκρούσουν τις επιθέσεις στο σταθμό.

Ύστερα από λίγες ώρες, ακόμη περισσότερες αστυνομικές δυνάμεις καταφθάνουν για να καθαρίσουν την πλατεία. Όπως προσεγγίζουν την πλατεία από έναν από τους δρόμους, καλωσορίζονται από έναν χαιρετισμό πετρών και τα συνθήματα «Pacos Culiaos» (γαμημένοι μπάτσοι) και «Asesino, Asesino» (δολοφόνε).

Είτε φοράνε αντιασφυξιογόνες μάσκες και κρατάνε σφεντόνες είτε καταγράφουν τις σκηνές με ένα κινητό στο χέρι, όλοι θέλουν να δείξουν την απέχθειά τους για τους μπάτσους. Μετά τη μαζική καταστολή και τη βία, η αποστροφή του λαού για τους Pacos (τους μπάτσους) έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις. Ακόμη κι ένας οδηγός ενός αστικού λεωφορείου, ο οποίος οδηγεί σε μια εναλλακτική διαδρομή δυο παράλληλους δρόμους παραπέρα, δίνει χωρίς δισταγμό τον πυροσβεστήρα μέσα από το ανοιχτό παράθυρο, όταν δύο μασκοφορεμένοι διαδηλωτές του τον ζητάνε. Όταν οι μπάτσοι, τελικά, καταφέρνουν και καθαρίζουν την πλατεία, οι

συγκρούσεις μεταφέρονται στους παράδρομους γύρω της. Εν τέλει, οι οδομαχίες παύουν εντελώς μετά από μιάμιση περίπου ώρα και αρκετά μπρος-πίσω.

Η κατάσταση στο Βαλπαράϊσο

Το επόμενο πρωί θα πρέπει να μεταβούμε στο Βαλπαράϊσο για τρεις μέρες ώστε να σχηματίσουμε μια εντύπωση και για την πραγματικότητα μακριά από την πρωτεύουσα.

Το λιμάνι αυτό βρίσκεται 120 χιλιόμετρα δυτικά του Σαντιάγκο και θεωρείται σαν μία αριστερή και εναλλακτική πόλη. Σε αντίθεση με το Σαντιάγκο, η ατμόσφαιρα στο Βαλπαράϊσο είναι πιο έντονη. Ο σταθμός των λεωφορείων φρουρείται από στρατιώτες με αυτόματα όπλα, ενώ ακόμη περισσότερες δυνάμεις έχουν σταθμεύσει στο κέντρο της πόλης. Το τμήμα της δίωξης φρουρεί το σταθμό του με βαριά εξάρτηση και στρατιωτικά ελικόπτερα πετούν πάνω από την πόλη. Ένα μεγάλο ποσοστό των κατοίκων περπατά μέσα από τους γεμάτους αέρα δρόμους της πόλης, η οποία είναι χτισμένη πάνω σε διαφόρους λόφους, φορώντας αντιασφυξιογόνες μάσκες, γιατί η ενοχλητική μυρωδιά των δακρυγόνων πλανάται στον αέρα.

Ακριβώς όπως και στην περίπτωση του Σαντιάγκο, και στο λιμάνι οι διαδηλώσεις πραγματοποιούνται ήδη για πάνω από μία εβδομάδα. Κάθε ένας από τους τέσσερις κύριους δρόμους στο κέντρο της πόλης είναι καλυμμένος με γκράφιτι και κατεστραμμένα μαγαζιά σε μια έκταση περίπου τριών χιλιομέτρων. Στην πιο κεντρική περιοχή της πόλης, υπάρχουν περίπου 20 εντελώς καμένα κτήρια. Κυρίως αλυσίδες σουπερμάρκετ και φαρμακεία. Τα μικρότερα μαγαζιά γλύτωσαν τη λεηλασία, αλλά είναι ακόμη οχυρωμένα πίσω από τα κατεβασμένα ρολά τους ενώ ζητούν με σημειώματα που αφήνουν να μην λεηλατηθούν, γιατί σε μια τέτοια περίπτωση δεν θα τους μείνει τίποτα.

Στο Βαλπαράϊσο, όπως και σε ολόκληρη τη Χιλή, το πρωινό ξεκινά με Asambleas, συνελεύσεις γειτονιάς σε δημόσιους χώρους, για να συζητηθεί η κατάσταση και να διατυπωθούν αιτήματα στην

κυβέρνηση τα οποία θα πηγαίνουν πέρα από τις κοινωνικές μεταρρυθμίσεις: απαιτούν την παραίτηση του Πινέιρα και τίποτα λιγότερα από ένα καινούριο σύνταγμα για τη χώρα. Άλλωστε, το σημερινό σύνταγμα έρχεται από την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας και επιβάλλει μια νεοφιλελεύθερη νομοθετική ατζέντα.

Μπροστά από το Κοινοβούλιο, στο Βαλπαράϊσο

Ακόμη κι αν στις διαδηλώσεις συμμετέχουν ελάχιστες ή και καθόλου οργανωμένες αριστερές ή κομμουνιστικές ομάδες, η ταξική πάλη είναι πανταχού παρούσα στις διαμαρτυρίες, στα

αιτήματα και στα συνθήματα. Στην Plaza Sotomayor, μιας από τις μεγάλες πλατείες του Βαλπαράϊσο, ένας νεαρός διαδηλωτής κρατά στον αέρα ένα πλακάτ.

Το πλακάτ της εξέχει μεταξύ μπαλονιών και σημαιών. «Εάν δεν υπάρχει ψωμί για τους φτωχούς, δεν υπάρχει ειρήνη για τους πλούσιους».

Οι οπαδοί της τοπικής ποδοσφαιρικής ομάδας, μεταξύ άλλων, οι οποίοι οδηγούν τη διαδήλωση έκαναν και το σημερινό κάλεσμα. Ακολουθούμενοι από δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτών όλων των ηλικιών κι ένα μπλοκ περίπου 100 μοτοσυκλετιστών, η πορεία κατευθύνεται στο κοινοβούλιο. Στο δρόμο, άνθρωποι χειροκροτούν και όλο και περισσότεροι με κατσαρόλες και καπάκια ενώνονται με την πορεία. «Cacerolzas» –μια διαδεδομένη μορφή διαμαρτυρίας στη Νότια Αμερική, στην οποία οι άνθρωποι χτυπάνε κατσαρόλες στους δρόμους ή έξω από τα παράθυρά τους, για να δείξουν τη διαμαρτυρία τους.

Συνοδευμένη από τρομπέτες και κρουστά, η διαδήλωση τραγουδά το γνωστό τραγούδι της αντίστασης «El pueblo Unido jamás será vencido» (Λαός ενωμένος, ποτέ νικημένος). Το τραγούδι έχει εξελιχθεί σε κάτι σαν ύμνο των διαμαρτυριών.

Η αστυνομία, από τη μεριά της, έχει τοποθετήσει τα μπλόκα λίγους δρόμους μπροστά από το Εθνικό Κοινοβούλιο, το οποίο έχει την έδρα του στο Βαλπαράϊσο. Συγκριτικά με τη Γερμανία, οι μπάτσοι είναι γελοία λίγοι στο Βαλπαράϊσο και το Σαντιάγκο. Οι περίπου 10.000 διαδηλωτές στο Βαλπαράϊσο βρίσκουν την αντίσταση από το πολύ δύο ντουζίνες ματατζήδων με πλήρη εξάρτηση, συμπεριλαμβανομένων θωρακισμένων οχημάτων και ενός guanaco. Οι διαδηλωτές περιγράφουν τις αύρες νερού σαν guanaco, καθώς φτύνουν νερό όπως αυτό το ζώο.

Κατά προσέγγιση 50 μέτρα πριν από τα μπλόκα, οι μπάτσοι ξεκινούν να εκτοξεύουν δακρυγόνα στην κορυφή της πορείας. Σε απάντηση στα ενοχλητικά αέρια, έρχεται ένα μαζικό λουτρό από πέτρες και σπανιότερα από βόμβες μολότοφ. Η ατμόσφαιρα στη

διαδήλωση είναι άγρια και συγκρουσιακή. Ζητωκραυγές ακούγονται για τις μολότοφ και τα ντραμς με τις τρομπέτες δίνουν μόνιμα το ρυθμό για τα συνθήματα, ενώ το πλήθος ενθαρρύνει τις μπροστινές γραμμές.

Φλεγόμενο οδόφραγμα στους λόφους

Ενώ οι συγκρούσεις συνεχίζουν στους κύριους δρόμους, φλεγόμενα οδοφράγματα ξεπηδούν στους παράδρομους, για να εμποδίσουν τους μπάτσους να μουν από το πλάι. Το κράσπεδο είναι εντελώς σπασμένο, υλικά μαζεύονται ενάντια στους μπάτσους, γκραφίτι και συνθήματα ενάντια στους μπάτσους και την κυβέρνηση ζωγραφίζονται στους τοίχους. Ξανά και ξανά, οι μπροστινές σειρές ωθούνται να ξεπεράσουν το εμπόδιο των μπάτσων.

Όμως, οι μπάτσοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν πλαστικές σφαίρες για να αναγκάσουν την οπισθοχώρηση της κορυφής της πορείας. Οι εκτοξευτές με τους οποίους ρίχνονται, περιέχουν περίπου 20-25 σκληρές, πλαστικές σφαίρες διαμέτρου 0.8 εκατοστών. Σύμφωνα με διασώστες από το εσωτερικό της διαδήλωσης, οι σφαίρες διαθέτουν, επίσης, έναν μεταλλικό πυρήνα. Όταν χρησιμοποιούνται πλαστικές σφαίρες, αυτές διαπερνούν το δέρμα και σφηνώνουν στο σώμα, οπότε συμβαίνουν συνέχεια τραυματισμοί. Σύμφωνα με το INDH, περισσότεροι από 100 άνθρωποι έχουν χάσει ήδη την όρασή τους εξαιτίας πλαστικών σφαιρών.

Για να υποστηρίξουν τις μπροστινές γραμμές της διαδήλωσης, οι μοτοσυκλέτες προχωράνε μπροστά. Συνοδευμένη από έναν παράξενο θόρυβο, όλη η πορεία προχωρά μπροστά και προσπαθεί να σπρώξει τους μπάτσους προς τα πίσω. Αυτοί, ωστόσο, καταφέρνουν τελικά να διαλύσουν το πλήθος με τις πλαστικές σφαίρες και μια ακατάσχετη χρήση δακρυγόνων, τα οποία εκτοξεύονται μακριά, μέσα στο κέντρο της διαδήλωσης.

Συνήθως τα δακρυγόνα εξουδετερώνονται γρήγορα ή εκτοξεύονται πίσω στους μπάτσους χάρις σε μία οδηγία που διαδόθηκε μέσω του Instagram. Όμως, στην περίπτωση μιας μαζικής επίθεσης, τα δακρυγόνα δεν σβήνουν αρκετά γρήγορα κι ο δυνατός άνεμος από την ακτή μοιράζει παντού τα αέρια.

Όταν οι μπάτσοι κατορθώνουν να σπρώξουν λίγο προς τα πίσω την πορεία, προχωρούν με την αύρα νερού για να καθαρίσουν το μέσο

του δρόμου και τότε κινούνται με ταχύτητα μέσα στο δρόμο με το Zorillo (στα ισπανικά ο ασβός), ένα θωρακισμένο και οπλισμένο αυτοκίνητο το οποίο εκτοξεύει αέρια από την αριστερή και τη δεξιά πλευρά του αναγκάζοντας το πλήθος να διαφύγει στις άκρες του δρόμου, κατορθώνοντας έτσι να διαλύσουν τη διαδήλωση.

Μετά τη διάλυση της πορείας, οι συγκρούσεις με την αστυνομία μεταφέρονται σε διάφορες γωνίες του κέντρου της πόλης και φλεγόμενα οδοφράγματα υψώνονται στα στραυροδρόμια γύρω από το πάρκο. Οι αναταραχές και το παιχνίδι γάτας και ποντικιού μεταξύ διαδηλωτών και μπάτσων σέρνεται για ώρες. Σχεδόν από το μεσημέρι μέχρι το βάθος της νύχτας.

Τα φλεγόμενα οδοφράγματα μερικές φορές κρατάνε για ώρες. Οι διαδηλωτές εκτρέπουν τα αυτοκίνητα και καμιά φορά συμβαίνει ένα αμάξι να σταματά, να βάζει τη μουσική να παίζει δυνατά από τα ηχεία και το πλήθος να γιορτάζει. Στην άκρη των οδοφραγμάτων, καταστήματα, όπως φαρμακεία, λεηλατούνται ξανά και ξανά.

Ειδικά στη Χιλή, ακριβά αντικείμενα όπως το χαρτί υγείας, τα μαντηλάκια ή το ιατρικό υλικό απαλλοτριώνονται και διανέμονται. Στους υπολογιστές και τα ψυγεία βάζουν φωτιά και τα κάνουν οδοφράγματα, ώπου οι μπάτσοι να μετακινηθούν και σβήσουν και τα τελευταία οδοφράγματα στο κέντρο της πόλης.

Valparaíso Resiste

Το επόμενο πρωί, η καθημερινή ζωή συνεχίζει ως συνήθως. Οι άνθρωποι μοιάζουν συνηθισμένοι στην εξέγερση και συναντιούνται στις Asambleas (τις συνελεύσεις). Η πυροσβεστική σβήνει τις τελευταίες φωτιές στο φαρμακείο, το οποίο λεηλατήθηκε χθες και καιγόταν όλο το βράδυ.

Στα λίγα μαγαζιά που είναι ανοιχτά, μπορεί κανείς να μπει από μικρές εισόδους.

Ενώ ορισμένοι συγκολλούν με μεταλλικές επιφάνειες τα μαγαζιά τους, μικρές ομάδες μασκοφορεμένων κατεβαίνουν τους λόγους και οδεύουν προς τη διαδήλωση. Μέχρι το σημερινό σημείο, οι άνθρωποι φαίνεται να έχουν συνηθίσει τους μασκοφορεμένους διαδηλωτές. Κανείς δεν ενοχλείται, εάν διαδηλωτές με αντιασφυξιογόνες μάσκες και σφεντόνες κατευθύνονται προς την πορεία. Καμιά φορά χειροκροτούνται κιόλας.

«Έχουμε λύσσα», μου εξηγεί μια φίλη την οποία επισκέφτηκα στο

μαγαζί της. Όλη τη βδομάδα χτυπάει μόνο αντιπατσικά τατουάζ. Οι ώρες λειτουργίας του μαγαζιού είναι μόνο μέχρι το μεσημέρι, ώστε να μπορεί μαζί με τους υπόλοιπους ανθρώπους να πηγαίνει στη διαδήλωση. Τα γεγονότα της περασμένης εβδομάδας, έχουν ανησυχήσει το λαό τόσο πολύ ώστε να είναι όλοι λυσσασμένοι και να μην σταματάνε να συγκρούονται μέχρι να ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους. Ακούγεται αποφασισμένη αλλά και εξαντλημένη. Δώδεκα μέρες διαδηλώσεων έχουν στραγγίσει τη δύναμή της. Στο μεταξύ, κατευθύνομαι προς τη διαδήλωση με έναν από τους φίλους της. Έχει μια πληγή στο ζυγωματικό. Μια πλαστική σφαίρα τον χτύπησε. Αλλά το να σταματήσει γι' αυτό το λόγο βρίσκεται εκτός συζήτησης.

Η διαδήλωση έχει πιο πολύ τη μορφή μιας σύγκρουσης παρά μιας διαδήλωσης. Δεν είναι μια μακρά πορεία, περισσότερο μοιάζει με μια συγκέντρωση με λίγους χιλιάδες ανθρώπους μπροστά στο αστυνομικό μπλόκο, οι οποίοι επιτίθενται στους μπάτσους. Εν γένει, η σημερινή είναι μικρότερη από τη χθεσινή διαδήλωση, αλλά είναι πιο επιθετική και περισσότερες μολότοφ εκτοξεύονται στους μπάτσους. Μεταξύ άλλων και σ' ένα οπλισμένο όχημα, το οποίο ήταν έτοιμο να διαλύσει το πλήθος. Όταν, όμως, χτυπήθηκε από μια μολότοφ, κάνει μεταβολή, συνοδευμένο από ζητωκραυγές και συνθήματα όπως «el pueblo Unido jamás será vencido».

Συνολικά οι συγκρούσεις είναι καλύτερα προετοιμασμένες σήμερα. Ξύλινες πλάκες έχουν ξηλωθεί κι ανυψωθεί για να σχηματίσουν ένα προστατευτικό τείχος απέναντι στις πλαστικές σφαίρες. Επιπρόσθετα, η αστυνομία διατηρείται σε εγρήγορση καθώς πραγματοποιούνται συνεχείς επιθέσεις στον σταθμό της. Οι επιθέσεις δεν είναι πραγματικά συντονισμένες. Εμπλέκεται ο καθένας που απλώς έχει τη διάθεση να το κάνει. Ένα μεγάλο μέρος της πορείας έχει καλυμμένα πρόσωπα. Για να προστατεύσεις τον εαυτό σου από τα δακρυγόνα; Για να επιτεθείς στην αστυνομία ή επειδή έχει γίνει μέρος του στυλ της διαδήλωσης στη Χιλή; Δεν ξέρουμε.

Πρέπει να φτάσουν οι απογευματινές ώρες, για να καταφέρουν οι μπάτσοι να φοβίσουν τις μάζες, χρησιμοποιώντας μονάδες

μοτοσυκλετιστών. Περίπου 10 αστυνομικοί οδηγούν προς το πλήθος για να τους στρέψουν αλλού και να διαλύσουν τα οδοφράγματα.

Μόνο στους λόφους τα οδοφράγματα φλέγονται ακόμη. Οι γείτονες τα έστησαν και σχεδόν 100 άνθρωποι φρουρούν το τετράγωνο σε διάφορα σημεία. «Η αστυνομία δεν μας προστατεύει, εμείς πρέπει να προστατευτούμε απ' τη», έτσι δικαιολογεί ένας κάτοικος της περιοχής τα οδοφράγματα. Το INDH επιβεβαιώνει τις υποθέσεις. Υπάρχουν, επίσης, βίντεο στο διαδίκτυο τα οποία δείχνουν μπάτσους να εισβάλουν σε σπίτια, ακόμη και πετάνε μολότοφ σε σπίτια. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίος οργανώνονται στις γειτονιές· οι μπάτσοι δεν είναι για να τους εμπιστεύεσαι. Είναι σκεπτικοί και απέναντί μου και προτιμούν να ρωτήσουν διπλά ποιος είμαι και γιατί βρίσκομαι εδώ.

Οι φρουροί της γειτονιάς είναι συνδεδεμένοι άριστα με τις άλλες γειτονιές και γνωρίζουν πότε έρχονται οι μπάτσοι. Όταν τα οδοφράγματα στους άλλους δρόμους καθαρίζονται, ένας άνθρωπος ουρλιάζει «είμαστε οι τελευταίοι». Γίνονται προετοιμασίες για την άφιξη των δυνάμεων καταστολής. Μπουκάλια, πέτρες και βόμβες μολότοφ είναι έτοιμες για την υπεράσπισή τους. Βρίσκονται εκεί κάθε νύχτα από την προηγούμενη εβδομάδα. Κατά τη διάρκεια της νυχτερινής απαγόρευσης, έπρεπε να φεύγουν μέχρι να φτάσει ο στρατός. Οι μπάτσοι δεν ήρθαν σήμερα, οπότε μένει αρκετός χρόνος για τους γκραφιτάδες λίγα μέτρα παρακάτω ώστε να ολοκληρώσουν τον πίνακά τους. Το «Resiste» διακοσμεί την πρόσοψη του τοίχου ενός σπιτιού. Ο ιδιοκτήτης του αράζει λίγο παραπέρα.

Οι διαμαρτυρίες συνεχίζουν

Πίσω στο Σαντιάγκο. Την Τρίτη η κινητοποίηση ήταν ξανά μεγαλύτερη. Πολλές δεκάδες χιλιάδων ανθρώπων συγκεντρώθηκαν και πάλι στην Plaza Baquedano. Η ατμόσφαιρα ήταν κεφάτη. Στην πλατεία τα δύο βασικά αιτήματα εμφανίζονται στα πανό: ένα νέο σύνταγμα και η παραίτηση του Πινέιρα.

Σε διάφορους δρόμους πραγματοποιούνται συγκρούσεις για ώρες όπως και στο Βαλπαράϊσο. Όμως, η μάζα των διαδηλωτών είναι πολύ μεγαλύτερη και καλύτερα οργανωμένη, οπότε οι αστυνομικές μονάδες δέχονται επιθέσεις σε αρκετά μέτωπα. Οι οροφές των σταθμών των λεωφορείων έχουν σπαστεί και χρησιμοποιούνται ως ασπίδες στις μπροστινές γραμμές, για να περιορίσουν την επίδραση των πλαστικών σφαιρών. Για ώρες, οι συγκρούσεις πηγαίνουν μπρος-πίσω σε μια απόσταση 100 μέτρων.

Ο διαθέσιμος χρόνος αξιοποιείται για να επανασχεδιαστεί ο

πρόσφατα καθαρισμένος υπόγειος σταθμός του μετρό και κάποιοι διαδηλωτές προσπαθούν να πάρουν οτιδήποτε χρήσιμο από ένα εργοτάξιο και να του βάλουν φωτιά.

Για να έχει μια γενική εικόνα της κατάστασης, ένα αστυνομικό ελικόπτερο κάνει κύκλους πάνω από την πόλη και σχεδόν χτυπιέται πάνω από την Plaza Baquenado από μια κροτίδα, υπό τις ζητωκραυγές χιλιάδων διαδηλωτών.

Όσο περνά η ώρα, τόσο πιο σοβαροί γίνονται οι μπάτσοι. Τώρα χρησιμοποιούν τις αύρες όλο και περισσότερο και ρίχνουν πλαστικές σφαίρες στο πλήθος.

Με κάθε έκρηξη, οι διαδηλωτές αναδιπλώνονται αντανakλαστικά ώστε να μην χτυπηθούν από τις πλαστικές σφαίρες. Πίσω από τους μεγάλους φοίνικες στο κέντρο της διαχωριστικής νησίδας του δρόμου, ολόκληρες ουρές ανθρώπων βρίσκουν κάλυψη από τις σφαίρες ή τυφλώνουν τους μπάτσους με τα λείζερ που κρατάνε.

Κατά τις 10 το βράδυ, μετά από περισσότερες από έξι ώρες αδιάκοπων συγκρούσεων, οι μπάτσοι τελικά κατορθώνουν να διαλύσουν τη διαδήλωση με το Zorillo και να καθαρίσουν την πλατεία.

Τουλάχιστον για τη νύχτα.

Για ολόκληρη τη βδομάδα, περισσότερες πορείες και μια γενική απεργία έχουν εξαγγελθεί. Επιπλέον, φεμινιστικές ομάδες έχουν καλέσει για μια πορεία μαγισσών τη μέρα του Halloween. Μερικά εκατοντάδες μέτρα από την Plaza Baquedano, οι, κυρίως, νέοι άνθρωποι επιστρέφουν στις γειτονιές τους. Τραγουδώντας, περνάνε από ένα σπίτι το οποίο μόλις κάηκε και δηλώνουν στα τραγούδια τους:

«Θα το δείτε. Οι σφαίρες που μας ρίχνετε θα πετάξουν πίσω!»

